मर्चवारी गाउँपालिका

मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आ.व. ०८१/८२- २०८३/८४)

(Medium Term Expenditure Framework)

(Fiscal Year 2024/25-2026/27)

मर्चवारी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

रायपुर, रूपन्देही

लुम्बिनी प्रदेश (नेपाल)

मर्चवारी गाउँपालिका
मध्यमकालीन खर्च संरचना
(Medium Term Expenditure Framework)
२०८१

मर्चवारी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
रायपुर, रूपन्देही
लुम्बिनी प्रदेश (नेपाल)

मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आ.व. २०८१।८२ देखि २०८३।८४)

मर्चवारी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
रायपुर, रुपन्देही

विषय सूची

विषय सूची	पाना नं.
परिच्छेद १: परिचय	५
पृष्ठभूमि	५
मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा	६
मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य	७
मध्यमकालिन खर्च संरचनाको कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था	७
कानूनी व्यवस्था	७
संस्थागत व्यवस्था	८
तर्जुमा प्रक्रिया	११
परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना	१५
पृष्ठभूमि	१५
चूनौति तथा अवसर	१५
सोच, उद्देश्य, रणनीति	१६
मध्यमकालीन आर्थिक खाका	१७
मध्यमकालीन नतिजा खाँका	१७
मध्यमकालीन बजेट खाका	२१
परिच्छेद ३ : स्थानीय मध्यमकालीन खर्च संरचना	२५
बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट	२५
रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण	२६
प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२८
दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	२८
लैंगिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	३०
जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	३१
परिच्छेद ४ : आर्थिक क्षेत्र	३३
४.१ कृषि	३३
४.२ पशु विकास	३७
४.३ उद्योग तथा व्यापार	३९
४.४ पर्यटन तथा संस्कृति	४२
४.५ सहकारी र वित्तीय सेवा	४५

परिच्छेद ५ : सामाजिक क्षेत्र	४८
५.१ शिक्षा	४८
५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	५१
५.३ खानेपानी तथा सरसफाई	५५
५.४ महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग (लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण)	५७
परिच्छेद ६ : पूर्वाधार क्षेत्र	६३
६.१ बस्ती विकास, आवास तथा भवन	६३
६.३ विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	६८
६.४ विज्ञान, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	७०
परिच्छेद ७ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र	७३
७.१ वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण	७३
७.२ वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	७६
७.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता	७८
परिच्छेद ८ : संस्थागत विकास र सुशासन क्षेत्र	८१
८.१ संगठन तथा सेवा प्रवाह	८१
अनूसूचीहरु	८५

परिच्छेद १: परिचय

पृष्ठभूमि

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन-२०७४ ले स्थानीय सरकारले सार्वजनिक खर्चको विवरण प्रस्तुत गर्दा तीन आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण सहितको मध्यकालीन खर्च संरचना समेत तर्जुमा गर्ने व्यवस्था गरेको छ । मर्चवारी गाउँपालिकाको वित्तीय अवस्थाको प्रक्षेपण गरि आर्थिक वर्षको कार्यक्रम र खर्चको प्रक्षेपण आय श्रोतको आधारमा पहिलो आवधिक योजनाको दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य, नीति तथा रणनीतिक आधारमा मर्चवारी गाउँपालिकाको यस मध्यकालीन खर्च संरचना २०८१/०८२ -२०८३/०८४ तयार गरिएको छ। यस मध्यकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षको प्रक्षेपण र कार्यक्रमको औचित्य, आवश्यकता तथा माग र क्षमताको अनुमानको आधारमा गरिएको छ। कार्यक्रममा मर्चवारी गाउँपालिकाको नागरिकको आवश्यकतालाई विशेष प्राथमिकता दिई सोही आधारमा कार्यक्रमहरु छनौट गरिएको छ । साथै आवधिक योजनाको आधार संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु लाई प्राथमिकता दिईएको छ।

मध्यकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तावित योजनाको उद्देश्य तथा सोको सम्भाव्यता अध्ययन गर्न वा खर्च छुट्टयाउन आवश्यकताको पुष्टयाईलाई समेटनु पर्ने प्रस्तावित योजना कार्यान्वयन हुने आर्थिक वर्ष र त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफल र उपलव्धी समेत राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। यसका साथै कार्यक्रमका लागि आवश्यक पर्ने खर्चको विवरण र सो खर्चको कुन कुन श्रोत बाट के कति व्यहोर्ने र खर्च गरिएको रकम बाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल तथा उपलब्धीको प्रक्षेपण गरिएको हुनुपर्ने प्रावधान रहेको छ। साथै प्रस्तावित योजना र कार्यक्रमहरुको मध्यकालीन अवधीको खर्च रणनीति र त्यसको वार्षिक खर्च संगको तालमेल संचालन गरिएका योजना र गत आवमा छुट्टाईएको खर्च अनुसारको उपलब्धी हासिल भए नभएको यथार्थ विवरण आदि निर्धारण ढाँचामा नगरकार्यपालिका समक्ष प्रस्तुत गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । मर्चवारी गाउँपालिकाले आफनो आवधिक योजनामा राखेका लक्ष्य र नीति कार्यान्वयनका साथै राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक लक्ष्यहरु र दिगो विकास लक्ष्यहरु हासिल गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता पुरा गर्नका लागि सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारी व्यवस्थापन हुन पनि पूर्वशर्त भित्र पर्दछ।

स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधि ऐनमा आगमी ३ आर्थिक वर्षको आम्दानी र खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने र यस्तो खर्च संरचना बनाउँदा आवधिक योजना लाई मार्गदर्शनका रुपमा लिनुपर्ने र मध्यकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तावित योजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, प्रत्येक क्रियाकलापका प्रतिफल समेत खुलाई प्रत्येक योजना वा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने हुन्छ। साथै सरकारी खर्चलाई समग्र आकार मानी कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका आधारमा बजेट छुट्टयाउने र बजेट खर्चको उपलव्धी, खर्चको पारदर्शिता, कार्यान्वयनको जिम्मेवारी बहन गर्ने निकायको जवाफदेहिता र सार्वजनिक खर्चमा वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजारका रुपमा यस मध्यकालीन खर्च संरचनाले उपलव्ध साधन र श्रोतको आंकलन गर्ने र त्यसलाई योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँड गर्ने गर्दछ। यस अन्तर्गत राजश्व, आन्तरिक ऋण, सरकारी अनुदान, वैदेशिक अनुदान र ऋण समेतको आँकलन गरि समष्टिगत आर्थिक खाका निर्धारण गरिन्छ। यसरी निर्धारण गरिएको श्रोत भित्र रहेर स्थानीय तहहरुले नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा लाग्ने खर्च रकमको अनुमान गरिन्छ। सम्बन्धित सबै पक्षहरु संग छलफल गरि तीन आर्थिक वर्षको बजेट खाका तयार गरिन्छ। दीर्घकालीन सोंच, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट बीच तादाम्यता र सामन्जस्यता कायम गर्न मध्यकालीन खर्च संरचना महत्वपूर्ण औजारको रुपमा रहेको छ। यसले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्न श्रोत साधनको न्यायोचित वितरण र उचित परिचालन, पारदर्शि र मितव्ययी खर्च प्रणाली, पूर्वाधार निर्माण तथा सेवाको गुणस्तर तथा प्रभावकारिता, वित्तिय अनुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन मद्दत गर्दछ। यसको सकारात्मक असर र सार्वजनिक वित्त क्षेत्रमा मात्र नभई आर्थिक तथा वित्तिय स्थायित्वमा समेत पर्दछ।

मध्यकालीन खर्च संरचनाले सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको औजारको रुपमा उपलब्ध श्रोत साधनको आँकलन गर्ने र उपलव्ध श्रोत साधन लाई योजनाको प्राथमिकता अनुसारको क्षेत्रमा तीन आर्थिक वर्षको लागि बाँडफाँड गर्दछ। यस अन्तर्गत आन्तरिक आय र बाह्य आयको अनुमान गरि समष्टिगत आर्थिक खाका तयार गर्दछ। यसको आधारमा क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरुप विषयगत निकायहरुको नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गरिन्छ। यो खाका तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरिन्छ। यसमा पहिलो वर्षको खर्च र श्रोत अनुमानको वार्षिक बजेट संग तादाम्यता रहन्छ र बाँकी दुई आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण गरिन्छ। पहिलो वर्ष बजेट कार्यान्वयन भएपछि नयाँ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिन्छ, जसमा पहिलो वर्षको प्रगती समीक्षा गरिन्छ भने बाँकी दुई आर्थिक वर्षको विगतमा गरेको प्रक्षेपण अनुमानलाई परिमार्जन गरि प्रक्षेपण गरिन्छ। यसरी हेर्दा मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा चक्रीय हिसावले प्रत्येक वर्ष तीन आर्थिक वर्षको बजेट आँकलन गरिन्छ। विकासको आवश्यकता, योजना कार्यान्वयनको अवस्था तथा राजश्व र बाहय श्रोतको अनुमान समेतको आधारमा प्रत्येक वर्ष परिमार्जन गर्नुपर्ने हुन्छ। समग्रमा मध्यकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाइ बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भुमिका खेल्दछ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना लाई वार्षिक बजेटसंग र बजेटलाई नतिजासंग आवद्ध गर्दछ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचना मर्चवारी गाउँपालिकाको नियमित प्रयास हो। यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाबाट पालिकाको समग्र विकासको प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरुको निरन्तरता र लगानी तथा कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको माध्यमद्धारा दिगो विकास हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ। यस खर्च संरचनाले गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सौंच **"सबैको सहभागिता : मर्चवारी नमुना गाउँपालिका"**

ले आवधिक विकास योजना, प्रदेश तथा राष्ट्रिय लक्ष्य र दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान पुऱ्याउने विश्वास लिइएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई यथार्थपरक बनाउन विषय क्षेत्रगत उपलब्धिका आधारमा मध्यमकालीन लक्ष्य निर्धारण गरी सोही बमोजिम स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। यसबाट पालिकालाई आगामी आर्थिक वर्षहरुको बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन सहयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम विच तालमेल गराई सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु हो । यसका अतिरिक्त मध्यमकालीन खर्च संरचनाका उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ः-

(क) आवधिक योजना र वार्षिक विकास योजनालाई बजेटसंग तादाम्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धि मलुक बनाउनु,

(ख) आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्न र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनालाई स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,

(ग) स्थानीय सरकारलाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्नु,

(घ) सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु र

(ङ) बजेट अनुमानलाई यथार्थ परक बनाउनु ।

मध्यमकालिन खर्च संरचनाको कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था

कानूनी व्यवस्था

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीय स्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन तथा दीर्घकालीन योजना बनाइ लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको र दफा १७ मा यस्तो विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा देहायका विवरणहरू खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेकोः-

क) प्रस्तावित योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य,

ख) प्रस्तावित योजनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्न वा खर्च छुट्याउन आवश्यकताको पुष्ट्याइँ,

ग) प्रस्तावित योजना कार्यान्वयन हुनसक्ने आर्थिक वर्ष र त्यसपछिको दुई आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफल र उपलब्धि,

घ) प्रस्तावित योजना लागू गर्न आवश्यक पर्ने खर्चको विवरण,

ङ) खर्च व्यहोर्ने स्रोत र खर्च गरिएको रकमबाट प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफल र उपलब्धिको प्रक्षेपण,

च) प्रस्तावित योजनाको मध्यम अवधिको खर्चको रणनीति र त्यसको वार्षिक खर्चसँगको तादात्म्यता,

छ) सञ्चालित योजना भए गत आ.व.मा छुट्याइएको खर्चअनुसार लक्ष्य हासिल भए नभएको यथार्थ विवरण

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६

- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २ मा कार्यालयको परिभाषा अन्तर्गत स्थानीय तहका सबै सरकारी कार्यालय भनी परिभाषित गरिएको र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम २ मा कार्यालयले तीन वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजाको खाका समावेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको
- ऐनको ७ मा राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिले सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको कूल राष्ट्रिय स्रोत अनुमान गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको
- स्थानीय तह समेतको स्रोत अनुमानका आधारमा मात्र कूल राष्ट्रिय स्रोत अनुमान गर्न सकिने भएको हुँदा सबै गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न आवश्यक छ।

संस्थागत व्यवस्था

मध्यमकालीन खर्च संरचना आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादत्म्यता कायम गर्ने औजार भएकोले वार्षिक बजेट निर्माणमा यसको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। यसका लागि स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्दछ :-

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण सम्बन्धी कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिमको समितिले गर्नेछ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः

(क) आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गर्ने,

(ख) प्रक्षेपित कुल स्रोत र खर्चको आधारमा विषय क्षेत्र र उपक्षेत्रगत खर्चको सीमा निर्धारण गर्ने,

(ग) आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट तथा प्राथमिकता निर्धारणका आधार तथा प्रक्रिया एवम् बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा मार्गदर्शन तयार गर्ने,

(घ) बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन स्वीकृतिका लागि कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने,

(ङ) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी समग्र कार्यको निर्देशन गर्ने ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु

सार्वजनिक खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानहरु एवं स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रका आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा राजनीतिक पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न नीति, ऐन, नियमको कार्यान्वयन तथा आवधिक विकास योजना, विषयगत योजना र दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्ने पक्षलाई ध्यान दिनु आवश्यक छ। सो बमोजिम यस मध्ममकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लेखित पक्षलाई आधारको रुपमा लिइएको छ :

- नेपालको संविधान
- दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)
- लुम्बिनी प्रदेशको आवधिक योजना
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०८१/८२)
- मर्चवारी गाउँपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०७८/७९ देखि ०८०।८१)
- मर्चवारी गाउँपालिकाका आवधिक विकास योजना
- मर्चवारी गाउँपालिकाको प्रोफाइल
- अन्य विषय क्षेत्रगत प्रगती प्रतिवेदन २०८०।८१
- मर्चवारी गाउँपालिकाका सान्दर्भिक नीति

तर्जुमा प्रक्रिया

चरण – १: मध्यमकालीन खर्च संरचना परामर्श सेवा प्रदान

प्रक्रिया १: प्राविधिक सहयोगका लागि परामर्शदाता परिचालन

पालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको समय सीमा, सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्यहरुको स्पष्ट खाका सहित परामर्शदातालाई परिचालन गरियो ।

प्रक्रिया २: नीतिगत, कानूनी दस्तावेज, दिग्दर्शन एवं अन्य उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा समीक्षा

परामर्शदाताद्वारा स्थानीय तहको योजना, श्रोत प्रक्षेपण र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि लगायतका सान्दर्भिक दस्तावेज संकलन एवम् अध्ययन गरियो । दस्तावेजहरुको अध्ययनबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा व्यवस्था गरिएका महत्वपूर्ण तथा सान्दर्भिक व्यवस्था पहिचान तथा विश्लेषण गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवम् समीक्षा गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्री देहायबमोजिम रहेका छन्:

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण कार्यविधि
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको अभ्यास
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवं सम्बन्धित स्थानीय सरकारको विनियोजन ऐनहरु
- नेपाल सरकारको क्षेत्रगत नीति, कानून, मार्गदर्शन र मापदण्ड
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७९
- नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोच, पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना,
- लुम्बिनी प्रदेशको आवधिक योजना
- मर्चवारी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तयारी चरणमा
- मर्चवारी गाउँपालिकाको प्रोफाइल
- संघ तथा प्रदेशको सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन
- मर्चवारी गाउँपालिकाका सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन

प्रक्रिया ३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि, औजार एवम् कार्ययोजना सम्बन्धमा तयारी बैठकको आयोजना गरी छलफल गरियो। छलफलका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी विधि तथा प्रक्रिया, औजार र दस्तावेजको ढाँचाको प्रस्ताव तयार गरियो । साथै, आएका सुझाव तथा पृष्ठपोषणका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्ययोजना तर्जुमा र परिमार्जन गरियो ।

चरण – २ः लेखाजोखा चरण

प्रक्रिया ४: अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक बैठकको आयोजना

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, ढाँचा, प्रक्रिया, औजार र संस्थागत व्यवस्थाको सम्बन्धमा सरोकारवालासँग छलफल गरिएको थियो। छलफलमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, विधि तथा प्रक्रिया, औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्ययोजना प्रस्तुति गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुझाईमा एकरुपता कायम गर्ने प्रयास गरियो। सोही दिन मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन तथा कार्ययोजनाको स्वीकृति र यस सम्बन्धमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यदल र विषयगत शाखाको जिम्मेबारी तथा भूमिकाका बारेमा समेत स्पष्ट पारियो। कार्यदलको विवरण अनुसूची १ मा संलग्न गरिएको छ।

प्रक्रिया ५: विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्श छलफल

यस अन्तरगत पालिकाको चालु आवधिक विकास योजना २०८१।०८२-०८५।०८६ र वार्षिक योजना, २०८०।०८१ को उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समिति/शाखाबीच परामर्श तथा छलफल गरियो। यस परामर्शबाट प्रमुख उपलब्धि, चालु आयोजना, सालबसाली आयोजना तथा कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रमको विवरण तयार गरियो। सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयारी र बाँकी उप-क्षेत्रगत रुपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो।

प्रक्रिया ६: श्रोत तथा खर्चको अनुमान र त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

राजश्व बाँडफाँड, अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न श्रोतबाट उपलब्ध हुने रकमलाई विगत आर्थिक वर्षहरुको श्रोतको उपलब्धताका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको श्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो भने आन्तरिक श्रोतलाई विगतको यथार्थ आम्दानी र सम्भावनाका आधारमा अनुमान तथा प्रक्षेपण तयार गरियो। विगत आर्थिक वर्षहरुको खर्च सहित पालिकाका चालु तथा बहुवर्षीय आयोजना र आवधिक विकास योजना, विषय क्षेत्रगत रणनीति अनुसारका प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनमा आवश्यक पर्ने श्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो। श्रोत तथा खर्च प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरियो। यसरी निर्धारित बजेट सीमालाई सबै विषयगत शाखामा क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि उपलब्ध गराइयो।

चरण – ३ः तयारी चरण

प्रक्रिया ७: क्षेत्रगत योजना तर्जुमा

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखाहरुसंग छलफल आयोजना गरियो । विषयगत शाखाको छलफलबाट प्रत्येक उप-क्षेत्रका आगामी तीन वर्षमा सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रको पहिचान गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, लागत अनुमान यकिन गर्ने र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गर्ने र आवधिक विकास योजनाको प्राथमिकताक्रम, दिगोविकास लक्ष्य, लैंगिक तथा जलवायु संकेतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजना तथा उप-क्षेत्रको साँकेतीकरण गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो ।

प्रक्रिया ८: विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई विषयगत क्षेत्र योजना तर्जुमा कार्यशालाको आयोजना गरी भएको छलफलको निश्कर्षको आधारमा तयार गरियो । यस प्रकृयाबाट विषय उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार पार्ने कार्य सम्पन्न गरियो ।

प्रक्रिया ९: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको छलफलका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरियो । यसका लागि आवधिक विकास योजना, विषयगत लक्ष्यहरु तथा विगत वर्षहरु र चालु आर्थिक वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रमको समीक्षा र उपलब्ध स्रोत साधन र संभावनाहरुका आधारमा समष्टीगत मध्यमकालीन वित्तीय खाका तर्जुमा गरिएको थियो । त्यसैगरी विषयगत समितिहरुबाट प्राप्त विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारमा मध्यमकालीन बजेट खाका र मध्यमकालीन नतिजा खाका सहित मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको थियो । यी सबै काम गर्दा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ (परिमार्जित) लाई आधारको रुपमा लिइएको थियो ।

प्रक्रिया १०: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

उल्लेखित प्रक्रियाबाट तयार गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदाका मुख्य पक्षहरु उपर पालिकामा मस्यौदा पेश गरी प्राप्त राय सुझावका आधारमा आवश्यक थप सूचना तथा तथ्यांक संकलनका साथै विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रगत मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको सूची र विस्तृत विवरण परिमार्जन गरियो । त्यसैगरी विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको प्राथमिकिकरण तथा सांकेतिकरण लगायतलाई पनि आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरिएको थियो ।

प्रक्रिया ११: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिमार्जित मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला र शाखागत रुपमा प्राप्त सुझावहरु समेटी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्ताबेजलाई अन्तिम रुप दिइएको थियो ।

प्रक्रिया १२: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति

पालिकाले बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट पेश गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना उपर कार्यपालिकामा आवश्यक छलफल गरी स्वीकृत गर्ने प्रावधान बमोजिम यो मध्यमकालीन खर्च संरचना स्वीकृतिको प्रक्रियामा रहेको छ ।

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले तोकेको एकल एवं साझा अधिकारको परिधिभित्र रही स्थानीय सरकारले आफ्नो ऐन कानून तर्जुमा गर्ने, निति बनाउने र आयोजनाहरु छनौट गर्ने, बजेट तर्जुमा गरी आयोजनाहरुमा रकम विनियोजन गर्ने लगायतका अधिकारहरु रहेका छन् । उल्लेखित अधिकारहरूको अधिनमा रही मर्चवारी गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरेको र बार्षिक बजेट तयार गर्दा आवधिक योजनासँग तादात्म्यता मिलाउन मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने प्रावधान अनुसार यो खर्च संरचना तयार गरेको हो । अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ मा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहहरुले सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षको हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यकालीन खर्च तयार गर्नुपर्नेछ भन्ने उल्लेख गरिएको छ । प्रदेश र संघका आवधिक योजनाहरूले लिएका लक्ष्यहरूलाई पछ्याउदै तयार पारिएको मर्चवारी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाका लक्ष्यहरू परिपूर्ति गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको हो ।

चूनौति तथा अवसर

मर्चवारी गाउँपालिकामा जनप्रतिनिधिहरूको उपस्थितिले मर्चवारी गाउँपालिकाको विकासको निमित्त आवश्यक पर्ने दिर्घकालिन सोच सहित बार्षिक एवम् वहु वर्षिक आयोजनाहरू वस्तीस्तरबाट छनौट गरी कार्यान्वयन गर्ने अभ्यास रहेको छ। मर्चवारी गाउँपालिका आत्मनिर्भर हुनका लागि आन्तरिक आम्दानी बढाउने तर्फ तोकिए बमोजिमका कर तथा गैर कर राजश्व उठाउने अधिकार स्थानीय तहलाई प्राप्त भएकोले करको दर र दायरा वृद्धि गर्ने अवसर प्राप्त छ।

महामारीका रुपमा देखिएको कोभिड १९ ले राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभावका कारण उत्पादन मूलक क्षेत्रमा परेको असरले राष्ट्रिय आम्दानी घट्ने सम्भावनाले मर्चवारी गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने विभिन्न प्रकारका अनुदानहरू घटदै जाने अवस्था देखिन्छ। जसको कारण मध्यमकालीन खर्च संरचनामा अनुमान गरिएको स्रोत नपुन भइ आयोजना प्रभावित हुने सम्भावना देखिन्छ । प्रत्येक वर्ष बार्षिक बजेट संगसगै मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न मर्चवारी गाउँपालिकामा संस्थागत र जनशक्तिगत व्यवस्थाको अभावले चुनौती थपिने सम्भावना देखिन्छ।

यस पालिकाको आवधिक विकास योजनाले लिएको उद्देश्य हासिल गरी नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउने कार्य प्रमुख चूनौतिको रुपमा रहेको छ । स्थानीय सरकारको रुपमा पालिकाको जिम्मेवारी पुरा गर्न साधन स्रोतको अनुमान, प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी, मानव संशाधन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु समेत चूनौतिपूर्ण छ। पालिकाको आवधिक विकास योजनाको लक्ष्य अनुसार पालिकामा समतामूलक र समावेशी वातावरण सृर्जना गर्दै नगरबासीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने कार्य पनि चूनौतिको रुपमा रहेका छ । स्थानीय सरकारका रुपमा पालिकामा स्थानीय विशेषतामा आधारित तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान तथा योजना निर्माण, मानव पूँजी निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह सुधार, पूर्वाधार विकास, स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयआर्जन वृद्धि जस्ता अवसरहरु सिर्जना भएका छन् । स्थानीय स्रोत परिचालन गरी पालिकामा उद्यमशीलता विकास, रोजगारी सिर्जना र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने दिशामा अगाडि बढ्ने समेत अवसर सिर्जना भएको छ।

सोच, उद्देश्य, रणनीति

मर्चवारी गाउँपालिकाले तयार पारिएको दिर्घकालीन सोच, उद्देश्य, लक्ष्य र रणनीतिहरु मध्यमकालीन खर्च संरचनमा समावेश गरिएको छ।

सोच	"मर्चवारी गाउँपालिकाको आधार : कृषिमा आधुनिकीकरण, आर्थिक समृद्धिको पूर्वाधार"
लक्ष्य	⌘ गुणस्तरिय पूर्वाधार सहितको उत्पादन र रोजगारीले भरीपूर्ण, दक्ष र उत्तरदायी सेवाको शासन संयन्त्र भएको बातावरण मैत्री, स्वच्छ, शिक्षित र सुरक्षित समृद्ध समतामूलक गाउँपालिका निर्माण गर्ने।
उद्देश्य	१. आधुनिक प्रबिधि, पर्याप्त लगानी, परिणाममुखी उत्पादन र रोजगारीमा अभिवृद्धि गरी दिगो र चलायमान अर्थतन्त्रको स्थापना गर्ने २. गुणस्तरिय शिक्षा, सुलभ तथा प्रभाबकारी स्वस्थ र सरसफाई सेवा भयको सुरक्षित तथा समतामुलक समाज निर्माण गर्ने ३. दिगो, नतिजामुखी, गुणस्तरिय पूर्वाधारहरुको भौतिक संरचना निर्माण गरी जनमैत्री, सुविधायुक्त सुन्दर बस्तिहरु बनाउने ४. प्राकृतिक वन तथा वातावरण संरक्षण र सम्बर्धन गरी सन्तुलित र दिगो विकासबाट समृद्धिमा टेवा पुराउने ५. सिपालु सहयोगी मानब स्रोत र उत्तरदायी संयन्त्रको आधार तयार गरी चुस्त र तन्दुरुस्त शुसासनयुक्त गाउँपालिका बनाउने
समष्टिगत रणनीति	१. विकासका लागी आर्थिक क्षेत्रका मूल स्तम्भहरू जस्तै कृषि, वन पर्यटन र उद्योग क्षेत्रको समुचित विकास गर्न ती क्षेत्रहरूलाई वैज्ञानिक र व्यवसायिक बनाई यसमा संलग्न मानव स्रोतलाई सक्षम र प्रतिस्पर्धि तुल्याउने। २. हरेक क्षेत्रको विकासमा अपरिहार्य आधारको रूपमा रहेका आधारभूत भौतिक पूर्वाधार जस्तै सडक, उर्जा, सिंचाई, खानेपानी आदिको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिने। ३. समग्र क्षेत्रको दीगो विकासलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रको संस्थागत र नीतिगत विकास गरी मानव स्रोत निर्माण, अध्ययन र अनुसन्धान तर्फ केन्द्रित नीति तथा कार्यक्रमलाई महत्वका साथ कार्यान्वयन गर्ने। ४. सामाजिक न्याय स्थापित गरी समावेशीकरण र पछाडी परेका वर्गलाई राज्यको मूल प्रवाहमा ल्याउदै सहभागितामूलक विकास पद्धती अवलम्बन गरी राज्यको नजरमा कोही पछि नपर्ने नीति कार्यान्वयन गर्ने। ५. विकास निर्माणका हरेक क्रियाकलापमा वातावरण संरक्षण र प्रवर्द्धन हुने वातावरणमैत्री क्रियाकलाप समेत गर्न र सोको सुनिश्चितता गर्ने। ६. जनमूखी असल शासन स्थापित गर्न सङ्घीय र लोकतान्त्रिक सफल राज्यहरूमा अवलम्बन गरिएका असल अभ्यासहरूलाई हाम्रो विशिष्टिकृत परिस्थिति अनुरूप अनुशरण गर्ने ।

स्रोतः आवधिक विकास योजना

मध्यमकालीन आर्थिक खाका

मर्चवारी गाउँपालिकाले तयार पारेको आवधिक विकास योजना र प्रोफाइलमा उल्लेखित लक्ष्यहरूमा आगामी वर्षको समष्तिगत आर्थिक खाका तयार पारेको छ। आर्थिक खाका तयार पार्दा कृषि र पशु क्षेत्रको स्थलगत रुपमा तथ्याङ्क संकलन गरि आधार मानि तयार पारिएको छ भने अन्य तथ्याङ्कहरु आवधिक विकास योजना, पालिका प्रोफाईल र प्रदेशको पञ्चबर्षिक योजना समेतलाई आधार मानिएको छ। तलको तालिकामा उल्लेखित सूचकहरुका सम्बन्धमा कतिपय विषयको अध्ययन पालिकाको आफ्नो प्रयासले मात्र पनि सम्भव नहुने खालका छन भने आफूले अध्ययन गर्न सकिने विषयवस्तुका विवरण पनि अद्यावधिक नभएको अवस्था देखिन्छ। जसले गर्दा विद्यमान अवस्था विश्लेषण गर्न समस्या रहेको तथा कमजोर क्षेत्रमा लगानीको सुनिश्चितता र लागनीको मात्रा पहिचान गर्न वैज्ञानिक आधार तयार नभएको देखिन्छ।

तालिका १ आर्थिक खाका

क्रस	सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आ व ०८०।०८१	मध्यमकालिन लक्ष्य		
				०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
१	वार्षिक उत्पादन (कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्र)	रु. लाखमा	१९५०००	२१४५००	२३५९५०	२५९५४५
२	औषत पारिवारीक आय	रु. लाखमा	१५	१७	१८	२०
३	उद्योग, व्यापार र व्यवसाय	संख्या	३६५	४०२	४४२	४८६
४	सुचिकृत बेरोजगारहरु लाई औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	औषत दिन	८२	८८	९२	१००
५	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना (पालिका बाट सिफारिस गरेको आधारमा)	संख्या	१८९	२७७	३६९	४६९
६	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	२४	३३	३८	४०
७	सहकारी संस्थाहरु	संख्या	३२	३२	३२	३२

विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्र गत तथा आवधिक विकास योजना, प्रोफाइलबाट तयार पारिएको।

मध्यमकालीन नतिजा खाँका

मर्चवारी गाउँपालिकाको नगर प्रोफाइल, आवधिक विकास योजनाका साथै स्थलगत अध्ययनका आधारमा मर्चवारी गाउँपालिकाको नतिजा खाँका देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका २ नजिता खाका

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।०८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा रोजगार	संख्या	१८३५०	२०१८५	२२२०४	२४४२४
स्थानीय उत्पादनले पूरा गर्ने कृषि उपजको माग	प्रतिशत	६२	६८	७५	८३
कृषि क्षेत्रबाट हुने बार्षिक आम्दानी	रु	३५४६८०	३९०१४८	४२९१६३	४७२०७९
कुल तरकारी उत्पादन	मे.टन	२५८०	२८३८	३१२२	३४३४
व्यावसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषक परिवार	संख्या	६८९५	७५८५	८३४४	९१७८
पशुपालन क्षेत्रबाट हुनेबार्षिक आम्दानी	रु	२४१३३	२६५४६	२९२०१	३२१२१
व्यवसायिक फर्मको संख्या	संख्या	२३५	३३०	३४५	३६५
उद्यमशिलता विकास तालिम प्राप्त	जना	२५०	३३५	४२०	५०५
उद्यमी संख्या	जना	१८५	२७०	३५५	४४०
साझा सुविधा स्थापना	वटा	०	१	१	२
लघु उद्यमी समुह	समुह	११	१४	१६	१८
घरेलु तथा स्थानीय कच्चा पदार्थको प्रयोगमा आधारित उद्योगहरू प्रवद्र्धन	संख्या	३	५	७	१०
पर्यटकहरूको बसाई (औसत दिनमा)	दिन	०	०.५	१	१
पर्यटकबाट दैनिक खर्च	डलर	०	५	१०	२५
आन्तरिक पर्यटक आवगमन संख्या(वार्षिक)	संख्या	३५०	७५०	१२००	१८००
बाह्य पर्यटक आवगमन संख्या(वार्षिक)	संख्या	०	८	१६	२०
सहकारी संस्था विवरण	संख्या	१८	१८	१८	१८

नियमित सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी ब्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा अध्यावधिक	संख्या	१२	१५	१८	१८
वित्तिय सस्थाहरुबाट व्यवसाय संचालनका लागि सहुलियत पूर्ण कर्जा प्राप्त	जना	०	२५	८५	१२०
सहकारी संस्थाको क्षमता विकास	पटक	१	२	२	३
सदस्यता वृद्धि	प्रतिशत	५	७	८	१०
सुचिकृत वेरोजगारहरुलाई औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना दिन	जना	७२	८५	९०	१००
साक्षरता दर –१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	७१.३०	७८.००	८६.००	९८.००
प्राविधिक विद्यालय सञ्चालन	संख्या	१	२	२	३
विद्यालय सञ्चालन सबै	संख्या	१५	१५	१५	१५
प्राविधिक शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थी	जना	२२	६०	८०	९०
स्थानीय पाठ्य सन्दर्भ सामाग्रही सहित पठन पाठन	संख्या	०	१	१	१
आधारभुत सुविधा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	३	३	३	३
स्वास्थ्य चौकी	संख्या	३	३	२	२
स्वास्थ्य विमामा संलग्न घर परिवार	प्रतिशत	०	२५	३५	५५
आयोडिनयुक्त नून प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालवालिका	प्रतिशत	६	६	५	५
घरधुरीमा धारा जडान भएको परिवार	प्रतिशत	३४	४०	४५	५०
सेप्टीटंकी सहित पक्की शौचालय भएका घरपरिवार	प्रतिशत	६४.९०	७२	८८	१००
आफ्नो शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	९५.५०	१००	१००	१००

ऐन, नियम र कार्यविधि निर्माण सम्बन्धी अभिमुखिकरण प्राप्त गर्ने लक्षित वर्ग	संख्या	४५	२५	४०	६५
लैगिक उत्तरदायी बजेट निर्माण	पटक	१	१	१	१
महिला तथा बालबालिका शाखामा कार्यरत कर्मचारीको लागि क्षमता विकास तालिम	पटक	०	१	२	२
सामाजिक सुरक्षामा आवद्दता संख्या	संख्या	३४९७	३८४७	४२३२	४६५५
संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि	संख्या	१	२	२	२
खेलकुल पूर्वाधार निमार्ण	स्थान	०	१	१	१
आयोजना हुने खेलकुद प्रतियोगिता बार्षिक	पटक	१	२	३	३
भवन अनुमति नभएको भवन र संरचनाहरूलाई स्वीकृति प्रणालीको दायराभित्र ल्याउने कार्य (कच्ची घर समेत)	प्रतिशत	०	१०	१५	२५
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका आवास घर	संख्या	१०५	११६	१२८	१४१
भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण दक्ष व्यक्ति	जना	९	१२	१८	२२
आधारभूत पूर्वाधारयुक्त व्यवस्थित बजार	स्थान	२	२	२	३
स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	मि.	६२५०.२०	६८७५.२०	७५६२.७०	८३१९.००
स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	मि.	५५०२.२०	६०५२.४०	६६५७.६०	७३२३.४०
स्थानीय सडक (धुले)	मि.	१०७.७७	११८.५०	१३०.४०	१४३.४०
३० मिनेटको दुरीमा यातायातमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	८५	८८	९०	९१
एलपी ग्याँस	प्रतिशत	३३.१०	३६.४०	४०.००	४४.००
काठ दाउरा	प्रतिशत	५९.६०	५४.२०	४९.३०	४४.८०
सोलार प्रणाली सहित विद्युत सेवा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	१.०६	१.२०	१.३०	१.४०
बायो ग्यास	प्रतिशत	०.४०	०.४०	०.४०	०.४०
इन्टरनेट सेवा उपलब्ध घर परिवार	प्रतिशत	६५.८०	७२.३८	७९.६२	८७.५८

मोबाइल प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	७४	८१	९०	९९
सञ्चारका कुनै पनि साधन प्रयोग नगर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७.४५	३	१	१
गाउँपालिकामा सञ्चालित सफ्टवेयर र सूचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	६	८	१०	१०
वन क्षेत्र	प्रतिशत	०.००	०.००	०.००	०.००
सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	वटा	०.००	०.००	०.००	०.००
फोहोर संकलन साधन	संख्या	०	१	२	२
आधुनिक सरसफाइ सुविधा प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२२.११	२४.३०	२६.७०	२९.४०
विपद् व्यवस्थापन कोष रकम (बार्षिक)	रु. हजारमा	१०००	१०००	१०००	१०००
स्थानीय विपद व्यवस्थित सूचना केन्द्रवाट ज्ञान तथा सिकाई प्राप्त गर्ने व्यक्ति	जना	०	२०	२५	३०
ऐन, नियम तथा कार्यविधि निर्माण	संख्या	५५	५५	६५	७२
नीति, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	४५	५५	६५	७०
कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको योगदान	प्रतिशत	२१%	२२%	२२%	२३%
बार्षिक बजेट	रु. लाखमा	५१६०८६	४८२४	५११९	५४३७३०

विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्र गत तथा आवधिक विकास योजना, प्रोफाइलबाट तयार पारिएको ।

मध्यमकालीन बजेट खाका

मर्चवारी गाउँपालिकाको श्रोत अनुमान गर्दा देहायका आधार अपनाईएको छ।

१. आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को बिनियोजित बजेट तथा आम्दानी र खर्चको आंकलनका आधारमा गरिएको छ। दोश्रो र तेश्रो वर्ष को प्रक्षेपण गर्दा पालिकाको आवधिक योजनाका लक्ष्य, घोषित कार्यक्रम र सो अनुसार संचालन हुने कार्यक्रम तथा हासिल गर्ने नतिजालाई प्रमुख आधार मानिएको छ।

२. संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँड, समानीकरण अनुदान, विशेष अनुदान, सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाड, राजस्व बाँडफाँड, समानीकरण अनुदान, विशेष अनुदान, सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदानको आकलन गरिएको छ।

३. त्यसैगरि राजस्व बाँडफाँडबाट पालिकालाई प्राप्त प्राप्त हुने राजस्वलाई समेत आधार बनाईएको छ ।

५. मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माणका लागि आर्थिक प्रशासन शाखा, राजश्व परिचालन शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा आगामी बर्षको बजेट खाका प्रक्षेपण गरिएको छ ।

४. उल्लेखित आधारहरुलाई विश्लेषण गर्दा आगामी तीन वर्षको कुल बजेट रु हजारमा १५३८०१३ प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका ३ बजेठ खाका

(रु हजारमा)

क.सं.	बजेटका स्रोतहरु	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ बर्षको प्रक्षेपण जम्मा
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
क.	राजस्व तथा अनुदान	५०६९४२	५२३६४२	५१६०८६	४८२३६८	५११९१६	५४३७३०	१५३८०१३
१	आन्तरिक आय	१९२०३	४०१२	५४००	२५००	२८००	३१३६	८४३६
२	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	८४८३८	१०१८९०	१००६८१	१०२९५१	१११३२६	१२०३८७	३३४६६४
	नेपाल सरकार	७८९२३	९५६०६	९६१८१	९९४८२	१०७४४१	११६०३६	३२२९५८
	प्रदेश सरकार	५९१५	६२८४	४५००	३४६९	३८८५	४३५२	११७०६
३	रोयल्टी बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व							
	वन रोयल्टी							
	खानी रोयल्टी							
	विद्युत रोयल्टी							
४	नेपाल सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	३३२०२९	३४०६७२	३०५०००	३०४२८६	३१७०५२	३३०३८३	९५१७२२
	वित्तीय समानीकरण अनुदान	१२९६००	१३६८००	११९१००	१२२४००	१२६०७२	१२९८५४	३७८३२६
	सशर्त अनुदान	१७५३२९	१७५८७२	१७१९००	१७६३८६	१८५२०५	१९४४६६	५५६०५७
	समपुरक अनुदान	१६६००	२००००	८०००	५५००	५७७५	६०६४	१७३३९
	विशेष अनुदान	१०५००	८०००	६०००				

क.सं.	बजेटका स्रोतहरु	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ बर्षको प्रक्षेपण जम्मा
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
५	प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	३५६७२	३८५९८	२५९२७	२६४३३	२९९२०	३३९२४	९०२७६
	वित्तीय समानीकरण अनुदान	६१२८	७५९८	८७७७	८४३३	१०१२०	१२१४४	३०६९६
	सशर्त अनुदान	८५४४	८०००	७१५०	९०००	९९००	१०८९०	२९७९०
	समपुरक अनुदान	१५०००	१५०००	१००००	७०००	७७००	८४७०	२३१७०
	विशेष अनुदान	६०००	८०००	०	२०००	२२००	२४२०	६६२०
६	अन्य अनुदान							
७	अन्तर स्थानीय तहबाट साझेदारी रकम							
८	जनसहभागिता							
९	नगद मौज्दात	३५२००	३८४७०	७९०७८	४६१९८	५०८१८	५५९००	१५२९१५
ख.	जम्मा खर्च	५०६९४२	५२३६४२	५१६०८६	४८२३६८	५११९१६	५४३७३०	१५३८०१३
१	चालु खर्च	२३३१९३	२४०८७५	२३७४००	१०४५८२	११०९८८	११७८८६	३३३४५६
२	पुँजीगत खर्च	२७३७४८	२८२७६७	२७८६८६	३७७७८६	४००९२७	४२५८४४	१२०४५५७

पालिकाले तयार पारेको आन्तरिक आय प्रपेपणका आधारमा विवरण तयार पारिएको

बजेटको स्रोत शारांश

क. सं.	बजेटका स्रोतहरु	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ बर्षको प्रक्षेपण जम्मा
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
१	आन्तरिक स्रोत	१९२०३	४०१२	५४००	२५००	२८००	३१३६	८४३६
२	नेपाल सरकारको श्रोत	४१०९५२	४३६२७८	४०११८१	४६९५४०	४९२७५१	५१७२७२	१४७९५६३
३	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त श्रोत	४१५८७	४४८८२	३०४२७	२६५००	३००५०	३४१३५	९०६८५

क्र. सं.	बजेटका स्रोतहरु	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ बर्षको प्रक्षेपण जम्मा
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
४	अन्य स्रोत							
	जम्मा	४७१७४२	४८५१७२	४३७००८	४९८५४०	५२५६०१	५५४५४३	१५७८६८४

परिच्छेद ३ : स्थानीय मध्यमकालीन खर्च संरचना

बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

मध्यकालीन खर्च संरचना निर्माण गर्ने क्रममा मर्चवारी गाउँपालिकाद्वारा तयार पारिएको प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना, बार्षिक बजेटहरुका साथै विषयगत समितिहरुसंगको छलफलबाट प्राप्त नतिजाका आधारमा मर्चवारी गाउँपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट विनियोजन तथा प्रपेक्षणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ । बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण विषयगत क्षेत्र सहितको विवरण अनुसूची १ मा राखिएको छ ।

रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

मर्चवारी गाउँपालिकाद्वारा तयार पारिएको आवधिक विकास योजनामा रहेका रणनितिकका आधारमा रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपक्ष देहायबमोजिम रहेको छ।

तालिका ४ रणनीतिक स्तम्भ

(रु हजारमा)

रणनीतिक सङ्केत	रणनीतिक स्तम्भ	आ.व. २०८१।८२ को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	विकासका लागी आर्थिक क्षेत्रका मूल स्तम्भहरू जस्तै कृषि, वन पर्यटन र उद्योग क्षेत्रको समुचित विकास गर्न ती क्षेत्रहरूलाई वैज्ञानिक र व्यवसायिक बनाई यसमा संलग्न मानव स्रोतलाई सक्षम र प्रतिस्पर्धि तुल्याउने।	३०५८२	६%	३२४५५	६%	३४४७२	६%
२	हरेक क्षेत्रको विकासमा अपरिहार्य आधारको रूपमा रहेका आधारभूत भौतिक पूर्वाधार जस्तै सडक, उर्जा, सिंचाई, खानेपानी आदिको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिने।	१२३४८६	२६%	१३१०५०	२६%	१३९१९५	२६%
३	समग्र क्षेत्रको दीगो विकासलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रको संस्थागत र नीतिगत विकास गरी मानव स्रोत निर्माण, अध्ययन र अनुसन्धान तर्फ केन्द्रित नीति तथा कार्यक्रमलाई महत्वका साथ कार्यान्वयन गर्ने।	१९४६८४	४०%	२०६६०९	४०%	२१९४४९	४०%

रणनीतिक सङ्केत	रणनीतिक स्तम्भ	आ.व. २०८१।८२ को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
४	सामाजिक न्याय स्थापित गरी समावेशीकरण र पछाडी परेका वर्गलाई राज्यको मूल प्रवाहमा ल्याउदै सहभागितामूलक विकास पद्धती अवलम्बन गरी राज्यको नजरमा कोही पछि नपर्ने नीति कार्यान्वयन गर्ने।	१३७४७	३%	१४५९०	३%	१५४९६	३%
५	विकास निर्माणका हरेक क्रियाकलापमा वातावरण संरक्षण र प्रवर्द्धन हुने वातावरणमैत्री क्रियाकलाप समेत गर्न र सोको सुनिश्चितता गर्ने।	५३५४	१%	५६८२	१%	६०३५	१%
६	जनमूखी असल शासन स्थापित गर्न सङ्घीय र लोकतान्त्रिक सफल राज्यहरूमा अवलम्बन गरिएका असल अभ्यासहरूलाई हाम्रो विशिष्टिकृत परिस्थिति अनुरूप अनुशरण गर्ने ।	११४५१४	२४%	१२१५२९	२४%	१२९०८१	२४%
कुल जम्मा		**४८२३६८**	**१००%**	**५११९१६**	**१००%**	**५४३७३०**	**१००%**

रणनीतिक स्तम्भः आवधिक विकास योजनामा रहेको रणनीतिक स्तम्भका आधारमा विवरण तयार पारिएको ।

यस विवरण मध्यमकालिन खर्च संरचनाको दिग्दर्शनले दिएको नमूनाका आधारमा तयार पारिएको, यससंग थप परिमार्जनका लागि शाखागत रूपमा छलफल गरि परिमार्जन गर्न सकिने ।

प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण देहायबमोजिम रहेको छ।

तालिका ५ प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

प्राथमिकता क्रम	आयोजना संख्या	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
पहिलो (P1)	३९	३५२६३०	७३%	३७४२३१	७३%	३९७४८८	७३%
दोस्रो (P2)	१७	१२९७३८	२७%	१३७६८५	२७%	१४६२४२	२७%
जम्मा	५६	४८२३६८	१००%	५११९१६	१००%	५४३७३०	१००%

दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

तालिका ६ दिगो विकास लक्ष्य

दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना संख्या	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	८	१५९५७	३%	१६९३४	३%	१७९८७	३%
२	७	१४०४७	३%	१४९०७	३%	१५८३३	३%
३	४	२१२७२	४%	२२५७५	४%	२३९७८	४%
४	४	१४५५९६	३०%	१५४५१४	३०%	१६४११७	३०%

दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना संख्या	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
५	१	७०२३	१%	७४५३	१%	७९१७	१%
६	४	९९६०९	२१%	१०५७११	२१%	११२२८०	२१%
७	२	५०१७	१%	५३२४	१%	५६५५	१%
८	५	२८१०	१%	२९८२	१%	३१६७	१%
९	१	१०९	०%	११५	०%	१२२	०%
१०	२	५५४७	१%	५८८७	१%	६२५३	१%
११	३	१५७५९	३%	१६७२४	३%	१७७६४	३%
१२	१	८७८	०%	९३२	०%	९९०	०%
१३	४	२९७१	१%	३१५३	१%	३३४९	१%
१४	०	०	०%	०	०%	०	०%
१५	३	१५०५	०%	१५९७	०%	१६९६	०%
१६	२	७०४७	१%	७४७९	१%	७९४४	१%
१७	५	१३७२२२	२८%	१४५६२७	२८%	१५४६७८	२८%
जम्मा	**५६**	**४८२३६८**	**१००%**	**५११९१६**	**१००%**	**५४३७३०**	**१००%**

लैंगिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

तालिका ७ लैंगिक संकेत

संकेत नम्बर	लैगिक संकेत	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	६३१४२	१३%	६७०१०	१३%	७११७४	१३%
२	अप्रत्यक्ष लाभ	१६४८११	३४%	१७४९०६	३४%	१८५७७६	३४%
३	तटस्थ	२५४४१५	५३%	२७००००	५३%	२८६७७९	५३%
	जम्मा	४८२३६८		५११९१६		५४३७३०	
१	सांकेतिकरण नगरिएको						
	जम्मा	४८२३६८	१००%	५११९१६	१००%	५४३७३०	१००%

जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

तालिका ८ जलवायु संकेत

संकेत नम्बर	जलवायू परिवर्तन संकेत	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	८६१५	२%	९१४३	२%	९७११	२%
२	अप्रत्यक्ष लाभ	१०४०३५	२८%	११०४०७	२८%	११७२६९	२८%
३	तटस्थ	२६५१४१	७०%	२८१३८२	७०%	२९८८६९	७०%
	जम्मा	३७७७९१		४००९३२		४२५८४९	
१	सांकेतिकरण नगरिएको						
	कुल जम्मा	**३७७७९१**	**१००%**	**४००९३२**	**१००%**	**४२५८४९**	**१००%**

स्थानीय गौरवका आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

तालिका ९ स्थानीय गौरवका आयोजना

उपक्षेत्र	आयोजना/कार्यक्रम	चालु आ.व.को विनियोजन		आ.व. २०८२।८३ को खर्च प्रक्षेपण		आ.व. २०८३।८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
भौतिक पूर्वाधार	विपन्न आवास निर्माण	६०००	१००				

विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

तालिका १० आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

आर्थिक बर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालू	पूँजीगत	वित्तिय ब्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१।८२	४८२३६८	३३०८९७	१५१४७१		४८६९८	४०३७६८	२९९०२	
२०८२।८३	५११९१६	३५११६६	१६०७४९		५३६१८	४२४४९३	३३८०५	
,२०८३।८४	५४३७३०	३७२९९१	१७०७३९		५९०३६	४४६४१९	३८२७५	

परिच्छेद ४ : आर्थिक क्षेत्र

यस परिच्छेद अन्तर्गत कृषि तथा सिंचाई, पशु सेवा, उद्योग व्यापार, र श्रम तथा रोजगार, पर्यटन तथा संस्कृति, सहकारी र वित्तीय सेवा जस्ता उप-क्षेत्रहरुको समस्या तथा चूनौति, उद्देश्य, नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य, विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान सहित संक्षिप्त विवरण, जोखिम तथा अनुमान पक्षहरु समावेश गरिएको छ ।

४.१ कृषि

पृष्ठभूमि

मर्चवारी गाउँपालिका खेतीयोग्य जमिन मासिँदै जानुका साथै कृषकहरुले कृषि व्यवसायमा कम चासो हुनाले कृषि अब यहाँको कम सम्भावना बोकेको क्षेत्रको रुपमा विकसित हुदै गएको छ । तथापि अझै पनि कृषि यहाँको आयआर्जनको वा जीवन निर्वाहको एउटा महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा कायमै रहेको छ । कृषियोग्य तथा उर्वर जमिन रहेको यस पालिकामा ब्यवसायिक कृषिको सम्भावना, बिशेषगरी तरकारी खेतीको उच्च सम्भावना, तरकारीमा आत्मनिर्भर हुन सकिने सम्भावना, कृषि बजारीकरण सहजहुन सक्ने, कौसी खेतीण, टनेल खेती, भूउपयोग योजना बनाइ लागु गर्न सकिने, भूमि बैकको अवधारणा लगायतका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या तथा चूनौती

मर्चवारी गाउँपालिकामा तिब्र तथा अनियन्त्रित गतिमा भएको वस्ती विकासले खेतीयोग्य जमिन मासिँदै कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व कम हुदै गइरहनु, कृषिमा बैकल्पिक विधिको अनुशरण नहुनु, कृषिमा उद्यमशिलताको अभाव, कृषि विज्ञ र प्राविधिकको पर्याप्त व्यवस्था नहुनु, मल, बिउ विजन र औषधिको उपलब्धता समयमा हुन नसक्नु, कृषि बजारीकरण र मूल्य सन्तुलनमा ठोस निर्णय नहुनु, भूस्वरुपमा परिवर्तन, परम्परागत प्रविधिको प्रयोग, कृषि ऋण पहूँच र उपलब्धतामा कमी, कृषि बजारको असुविधा यस गाउँपालिकाको कृषि उपक्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन ।

लक्ष्य

कृषि क्षेत्रको विशिष्टीकरण, विविधिकरण तथा व्यवसायिकरण भएको हुने ।

रणनीति

१. कृषिको विशिष्टीकरण, यान्त्रिकरण तथा आधुनिकिकरण गरी उत्पादन परिमाण र गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।

२. कृषक एवं कृषिमा आधारित समूह तथा संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

३. कृषि उपजहरुको व्यवसायीकरण तथा बजार प्रवद्र्धन गर्ने ।

४. स्थानीय कृषि व्यवसाय विकास नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना एवम बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।०८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा रोजगार	संख्या	१८३५०	२०१८५	२२२०४	२४४२४
स्थानीय उत्पादनले पूरा गर्ने कृषि उपजको माग	प्रतिशत	६२	६८	७५	८३
कृषि क्षेत्रबाट हुने बार्षिक आम्दानी	रु	३५४६८०	३९०१४८	४२९१६३	४७२०७९
कुल तरकारी उत्पादन	मे.टन	२५८०	२८३८	३१२२	३४३४

श्रोत: वस्तुगत प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा कृषि उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छः

(रु. हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१६९७९	१२७३५	४२४५		१७१४	१४२१३	१०५३	
२०८२/८३	१८०१९	१३५१५	४५०५		१८८७	१४९४२	११९०	
२०८३/८४	१९१३९	१४३५४	४७८५		२०७८	१५७१४	१३४७	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको कृषि उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	पुष्ट्याईं	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	**कृषि प्रसार तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम**	सेवा तथा सुविधामा पहुच बढाउनु	सालबसाली	५५५७	बार्षिक समिक्षा	कृषकहरुले कृषि सम्बन्धी सम्पूर्ण सूचनाहरु सहजरुपमा प्राप्त गर्ने । साथै ५०० घरपरिवारले प्रविधी प्राप्त गरेका ।
२	**कृषि व्यवसाय विकास कार्यक्रम**	ब्यवसायीक कृषि तर्फ आकर्षित गर्नु	आव २०८१।८२ देखी २०८३।८४ सम्म	११११४	बार्षिक प्रगती	कृषिमा आधारित थप ११० जना उद्यमी तयार भएको ।
३	**कृषि उपज बजार प्रवद्र्धन कार्यक्रम**	बजारीकरण	सालबसाली	११११४	बार्षिक प्रगती	कृषकद्धारा उत्पादित कृषिजन्यको सहज बजार प्राप्त गर्ने
४	**विउ प्रर्वद्धन कार्यक्रम**	विउ तथा मलको व्यवस्थापन भएको हुने	आव २०८१।८२ देखी २०८३।८४ सम्म	२७७८	बार्षिक प्रगती	१ वटा विउ बैंक स्थापना वा संचालन हुने
५	**अध्यक्षसंग किसान कार्यक्रम**	प्रत्यक्ष किसान र अध्यक्ष सम्पर्कमा हुने	सालबसाली	५५५७	सम्पन्न प्रतिवेदन	किसानका समस्या समाधान र तरकारी क्षेत्र स्थापना हुने ।
६	**माटो सुधार कार्यक्रम**	किसानका माटो परिक्षण हुने	आव २०८१।८२ देखी २०८३।८४ सम्म	२७७८	बार्षिक प्रगती	माटो संरक्षण भएको हुनेछ ।

क्र.सं.	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	पुष्ट्याईं	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
७	**तरकारी पकेट कार्यक्रम**	तरकारी पकेट क्षेत्र स्थापना हुने	सालबसाली	५५५७	बार्षिक समिक्षा	बार्षिक १० प्रतिशतले खेतीमा बृद्धि भएको हुने।
८	सिंचाई प्रणाली निर्माण तथा मर्मतसंभार कार्यक्रम	कृषिका लागि सिचाईको उपलब्धता भएको हुने	सालबसाली	११११४	बार्षिक प्रगती प्रतिवेदन	अन्त्यमा १२०० परिवारले सिंचाइको सुविधा प्राप्त गरेका हुने।

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

कृषि, प्रविधि, बजारीकरण, बजार सञ्जाल निर्माण, मल, गुणस्तरीय बीउ तथा कृषि सामाग्री, कृषि प्रसार, कृषि भूमिको संरक्षण र एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ। यसैगरी कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन र प्रकोपको असरको जोखिम संभावना अधिक रहन सक्दछ।

४.२ पशु विकास

पृष्ठभूमि

मर्चवारी क्षेत्रमा प्रसस्त जंगल तथा चरन क्षेत्र र पशु आहारको सहज उपलब्धता रहेकाले पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व उच्च रहेका छ। उन्नत नश्लका गाई भैसी, बाख्रा बंङ्गुर तथा कुखुरापालनको अभ्यास विस्तार हुँदै गएको छ। व्यावसायिक पशुपालनका लागि गाई, बुगंर, माछा, मौरी ब्लक र पकेट क्षेत्रको विकासमा पालिकाले सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको छ। पालिकाले कृषि फर्म तथा सहकारीको माध्यमबाट पशुपन्छीपालन व्यवसायलाई एकद्वार प्रणालीमार्फत व्यवस्थित तथा वैज्ञानिक बनाउने, उन्नत नश्ल युक्त पशुपालन व्यवसायलाई प्राथमिकता दिने, पशुपालन व्यवसायलाई आधुनिक प्रविधि मैत्री बनाउने नीति लिएको छ।

मर्चवारी गाउँपालिका भित्र पशु व्यवसायको उचित मूल्यमा सजिलै विक्री गर्न सकिने, विचौलियाको हस्तक्षेप नहुने, दक्ष प्राविधिक तथा प्रविधिहरुबाट समयमै उपचार पाउन सकिने, कम आर्थिक क्षति, यसै गरि उन्नत नश्लका प्रजातीको उपलब्धता र पालनको सम्भावना रहेकाले प्रति इकाइ उत्पादन बढ्ने, प्रति इकाइ लागत कम हुने, लामो समय सुरक्षित गर्न सकिने साथै ढुवानी छोटो हुने र ठूलो बजार प्राप्त हुने हुदा मर्चवारी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र पशु व्यवसाय विस्तारका सम्भावनाहरु रहेका छन्।

समस्या तथा चूनौति

वैदेशिक रोजगारी तथा अन्य रोजगारको तुलनामा पशुपन्छीजन्य व्यवसायमा आकर्षणको कमी रहेको छ। बजार मूल्यको अस्थिरता, महामारी एवम् उत्पादन मूल्य र उपभोक्ता मूल्यबीचको अन्तर उच्च रहने गरेको छ। मर्चवारी गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका जग्गा घडेरीमा परिणत हुदै जानु, बस्तीहरु बाक्लो हुदै जानुका कारण पशु आहार उत्पादन हुने जग्गाको अभाव, गाईका बाच्छाहरु सडकमा हुने, मरेका पशुको ब्यवस्थापनमा कठिनाई जस्ता विषयसमस्या र चुनौतिका रुपमा रहेका छन्।

लक्ष्य

पशुपंक्षी एबं माछाजन्य उत्पादनको वृद्धि, व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगिकरण गर्नु,

रणनीति

१. पशुपंक्षीजन्य क्षेत्रको व्यवसायीकरण, आधुनिकीकरण र विशिष्टिकरण गरी उत्पादनमा वृद्धि गर्ने,

२. कृषक, कृषक समूह तथा कृषि सहकारी एबं अन्य संस्थाहरुको क्षमता र उद्यमशीलता अभिबृद्धि गर्ने,

३. पशुपंक्षीजन्य उपजको बजारीकरण प्रवद्र्धन गर्ने,

४. पशुपंक्षी स्वास्थ्य तथा उपचार सेवा विस्तार तथा गुणस्तर सुधार गर्ने,

५. पशुपंक्षी पालन सम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने,

६. माछा पालन स्थानीय जनताको आयस्तरमा सुधार गर्न पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कार्यान्वयन गर्ने|

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना, पालिका प्रोफाइल एवम कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।०८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
व्यावसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषक परिवार	संख्या	६८९५	७५८५	८३४४	९१७८
पशुपालन क्षेत्रबाट हुनेबार्षिक आम्दानी	रु	२४१३३	२६५४६	२९२०१	३२१२१
व्यवसायिक फर्मको संख्या	संख्या	२३५	३३०	३४५	३६५

श्रोत: नगर वस्तुगत विवरण प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा पशु उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छः

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	३८५९	२७०१	११५८		३९०	३२३०	२३९	
२०८२/८३	४०९५	२८६७	१२२९		४२९	३३९६	२७०	
२०८३/८४	४३५०	३०४५	१३०५		४७२	३५७१	३०६	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको पशु सेवा उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	पशुपंक्षी प्रचार, प्रसार तथा विमा	पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा वृद्धि, पशुपन्छी उपचार	२०८१।८२ बाट	१६२४	अन्त्यसम्म २१०० जना कृषकले पशुपंक्षी सम्बन्धी

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
	कार्यक्रम	सेवा, प्राविधिक ज्ञान र पशु विमा	२०८३।८४		ज्ञान, सिप प्राप्त गरेका हुने । २५ प्रतिशतले पशु विमामा सहभागी हुनेछन् ।
२	पशुपंक्षी व्यवसाय विकास कार्यक्रम	पशुपंक्षीमा आधारित रोजगार, उद्यमशिलता प्रवर्धन गर्ने	सालबसाली	४८७३	समग्र पालिकामा ३५ व्यवसाय दर्ता भई नियमित व्यवसाय गरेका हुनेछन् ।
३	पशुपंक्षी उपज बजार प्रवद्र्धन कार्यक्रम	पशुपंक्षी उपजहरुको बजारीकरण गर्ने	२०८१।८२ बाट २०८३।८४	४०६०	पशुपंक्षि उपज बिक्रीबाट न्यूनतम रु ३२१०० आम्दानी गर्न सक्षम हुनेछन् ।
४	व्यावसयिक पशुपंक्षीका लागि प्रविधि हस्तान्त्रण कार्यक्रम	पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा वृद्धि, पशुपन्छी उपचार सेवा, प्राविधिक ज्ञान, प्रविधि विकास र विस्तार गर्ने	सालबसाली	५६८५	अन्त्यसम्म २१०० जना कृषकले पशुपंक्षी सम्बन्धी ज्ञान, सिप प्राप्त गरेका हुने ।

श्रोत: बार्षिक कार्यक्रम र छलफल

जोखिम तथा अनुमान

पशुपन्छी क्षेत्रका समय सीमा तोकिएका कतिपय कार्यक्रमहरु सशर्त अनुदानमा प्राप्त हुने हुदा ति कार्यक्रमहरुको समयमा समापन गर्न, माहामारीको समयावधिका पशुपन्छी अन्तरगतका कार्यक्रमहरु प्रभावित हुने साथै स्थानिय तहवाट सम्पादन हुँदै आएका कार्यक्रमको तथ्यांक संकलन, विश्लेषण र प्रतिवेदनमा समानजस्यता कायम हुने र वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त हुने विप्रेषणको रकम कृषि तथा पशुपंछी व्यवसायक्षेत्रको पुँजी निमार्णमा लगाउने वातावरण निर्माण हुनेछ । प्रविधि, मल, गुणस्तरीय पशुजन्य सेवाको सुलभ आपूर्ति, उचित बजारीकरण गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्तीमा जोखिम रहने आकलन गर्न सकिन्छ ।

४.३ उद्योग तथा व्यापार

पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिका कृषि, पशुपालन, पर्यटनका साथै आवसीय क्षेत्रको रुपमा विकास भएको गाउँपालिका हो । यहाँ ठूलाठूला उद्योगहरु छैनन् साथै वातावरणीय र जमिनको उपलब्धता दुबै

दृष्टिकोणले ठूला उद्योग खुल्ने सम्भावना कम रहेको छ । उद्योग व्यवसायनै आम मानिसहरुको आयआर्जनको प्रमुख आधार भएकाले पालिकाले खासगरी साना तथा घरेलु उद्योग तथा सेवामूलक व्यवसायको प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकता राखि कार्य गर्दै आइरहेको छ । गाउँपालिकाका भित्र कृषिजन्य खरिद बिक्रि व्यापारिक केन्द्रहरुको रुपमा निर्धारित केन्द्रहरु रहेका छन् । पालिकाले लघु तथा घरेलु उद्यम सम्बन्धी सीपमूलक तालिम सञ्चालन गर्ने, विदेशबाट फर्किएका तथा रोजगारीको खोजीमा रहेका व्यक्तिहरुमा रहेको सीपको विवरण समेतको रोजगार सूचना केन्द्रको व्यवस्थापन गरी रोजगारदाताहरुसंग समन्वय गराई रोजगार सिर्जनामा सहयोग प्रदान गर्ने, मर्चवारी गाउँपालिका भारतको सीमा क्षेत्रमा रहेकाले उद्योग ब्यवसायको लागि बजार प्रसस्त रहेकोले बजारको मागलाई हेरी व्यवसाय सञ्चालन गर्दा उद्योग व्यवसाय सफल हुने सम्भावना भएकोले उद्योग तथा ब्यापार क्षेत्रको विकासका लागि ठोस कदम चाल्नुपर्ने देखिन्छ ।

समस्या तथा चूनौति

बजारको प्रचुर सम्भावना भएता पनि औद्योगिक पूर्वाधारहरू जस्तै सडक, उर्जा, पूँजी, दक्ष जनशक्ति, प्रविधि आदिको अवस्था अत्यन्त कमजोर, औद्योगिक उत्पादनको सीप सिकाउने शिक्षा प्रणालीको अभाव, पालिकाका बजारकेन्द्रहरूमा ठूलो स्तरको आर्थिक गतिविधि नहुनु, निजी क्षेत्रको लगानी आर्कषण गर्न नसक्नु, वित्तीय सुरक्षाको पर्याप्त प्रत्याभूति नभएको, उद्योगमा संलग्न मजदुर तथा औद्योगिक क्रियाकलापका दौरान सामाजिक जटिलता, अपराध, व्यवसायीक पेश प्रति आकर्षण नहुनु आदी समस्या र चुनौतीहरु रहेका छन् ।

लक्ष्य

उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायको विकास तथा विस्तार गर्नु,

रणनीति

१. कोभिड १९ का कारण रोजगारी, उद्योग र साना व्यवसायमा पारेको नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्न राहत र पुनर्लाभको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

२. लघु, साना, मझौला तथा ठूला उद्योग सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा वातावरण तयार गर्ने ।

३. औद्योगिक तथा व्यवसायिक उत्पादनलाई गुणस्तरीय र विश्वसनीय गराउने ।

४. स्थानीय उत्पादनको बजार प्रवद्र्धन गर्ने ।

५. उद्योग ब्यवसायमा महिला, दलित तथा अति विपन्न नागरिकको सहभागितामा जोड दिने ।

६. उद्योग, व्यवसाय तथा सेवा सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
उद्यमशिलता विकास तालिम प्राप्त	जना	२५०	३३५	४२०	५०५
उद्यमी संख्या	जना	१८५	२७०	३५५	४४०
साझा सुविधा स्थापना	वटा	०	१	१	२
लघु उद्यमी समुह	समुह	११	१४	१६	१८
घरेलु तथा स्थानीय कच्चा पदार्थको प्रयोगमा आधारित उद्योगहरू प्रवद्र्धन	संख्या	३	५	७	१०
सुचिकृत वेरोजगारहरुलाई औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना दिन	जना	७२	८५	९०	१००

श्रोत: विवरण प्रोफाइल, पालिका वेव साइट तथा प्रतिवेदन

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा उद्योग, व्यापार, श्रम र रोजगार उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	९१६५	३८९८	५२६७	००	९२५	७६७२	५६८	
२०८२/८३	९७२६	४१३६	५५९०	००	१०१९	८०६५	६४२	
२०८३/८४	१०३३१	४३९३	५९३८	००	११२२	८४८२	७२७	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको उद्योग तथा व्यापार उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	उद्यमशिलता मार्फत उद्यम विकास गर्ने	सालबसाली	३६९१	२५५ जनाले उद्यम सञ्चालन गरेका हुनेछन् ।
२	श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन र श्रमिक सुरक्षा कार्यक्रम	प्रविधी हस्तान्त्रण, विउ पूँजी र लगानी सम्मेलन मार्फत स्थानीय बजार प्रर्वधन गर्ने	आ.व. ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म ।	१०२१२	अन्त्यमा १ श्रम मेला सम्मेलन, उद्यमीहरुमा नविन प्रविधि हस्तान्त्रण मार्फत बजार विस्तार भएको हुने ।
३	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिह लाई अधिकतम १०० दिन बरावर कामको सुनिश्चित गर्ने	सालबसाली	१५३१९	सुचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरुलाइ १०० दिनको रोजगारी भएको हुने ।

श्रोत: बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी उद्योग तथा व्यवसायमा परिचालन गर्न आवश्यक नीति र कार्यक्रम हुन जरुरी छ। उद्योग तथा व्यापार सम्बन्धी पालिकाको ठोस नीति नहुँदा वेरोजगार युवाहरुलाई कृषि तथा गैर कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षित गर्न कठिन देखिन्छ।

४.४ पर्यटन तथा संस्कृति

पृष्ठभूमि

मर्चवारी गाउँपालिकाका बुद्धको जन्मभूमि नजिकमा रहेको यस गाउँपालिकामा पर्यटनको प्रचुर सभावना रहेको छ मर्चवारी गाउँपालिकामा पर्यटन विकासको प्रचुर सम्भावना भएको, मर्चवारी गाउँपालिकामा अबको मुख्य सम्भावना बोकेको क्षेत्र पर्यटनलाई पनि लिन सकिन्छ।

स्थानीय बासिन्दाका अनुसार बुद्धकालिन भन्दा अगाडीको मर्चवारी देवी मन्दिर सिलौटियामा पर्दछ । मर्चवारी देवी मन्दिर पश्चिममा करिव १० कट्ठामा पोखरी रहेको छ । यस्ले कृषि, पर्यटन तथा जैविक विविधताको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थान राख्दछ। यस गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरुमा साना ठूला गरी धेरै तालतलैयाहरु रहेका छन । जसबाट किसानहरुले आशातित उपलब्धि हासिल गर्न सकेका छैनन् । यस गाउँपालिकामा रहेका मुख्य मन्दिर मर्चवारी देवी मन्दिर पर्यटकीय विकास गर्न

सकिने प्रसस्त सम्भावना छ । गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीबाट नजिक रहेको यस गाउँपालिकालाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा सम्भावनाका रुपमा लिन सकिन्छ।

पालिकाका उपयुक्त स्थलमा निजीक्षेत्रलाई आकर्षित गरी गुणस्तरीय होटेल, रिसोर्ट, होमस्टे तथा लजहरू खोल्ने, स्थानीय मौलिक कला र सांस्कृतिक विकास र संरक्षण गरी अध्ययन केन्द्रको रूपमा विकास गर्न सकिने, प्रत्येक वर्ष पर्यटन महोत्सव आयोजना गरी सांस्कृतिक नाँच, भेषभूषा प्रदर्शनी, खानपान तथा परम्परागत सीपहरूको प्रदर्शनी गर्न सकिने सम्भावनाहरु रहेका छन् ।

समस्या तथा चूनौति

वार्षिक रुपमा के कति आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूले नगर क्षेत्रको भ्रमण गरे र निजहरूको बसाई के कति दिन रहेको थियो सो को यकिन तथ्याङ्क नभएता पनि यस पालिका क्षेत्रमा स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरुको चहल पहल विगतमा भन्दा बढेको पाइन्छ। पर्यटन क्षेत्रका लागि सहयोगी भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि आवश्यक स्रोत ब्यवस्थापन गर्ने, स्थानीय होटल तथा पर्यटन सेवासँग सम्बन्धित अन्य ब्यवसायको गुणस्तर प्रवर्द्धन, नगर भएर अन्य क्षेत्रमा जाने पर्यटकलाई केही दिन नगरमा नै रोक्ने किसिमका पर्यटन प्याकेज निर्माण र कार्यान्वयन जस्ता विषय निजी क्षेत्रको आकर्षक व्यवसायिक छनोट बनाउने जस्ता चुनौती रहेको छ।

लक्ष्य

पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान, संरक्षण र पर्यटकीय सेवाको विकास, विस्तार र विविधिकरण गर्नु

रणनीति

१. पर्यटकीय स्थलको संरक्षण, पूर्वाधार विकास, स्तरोन्नती तथा प्रवद्र्धन गर्ने ।
२. पर्यटकीय सम्पदा र सेवाको विशिष्टिकरण गर्ने ।
३. पर्यटन विकासको माध्यमद्वारा दिगो रोजगारी सिर्जना र आय वृद्धि गर्ने ।
४. स्थानीय कला, संस्कृति, भेषभुषा र सम्पदाको संरक्षण र प्रवद्र्धन गरी पर्यटन विकासको अवसरमा अभिवृद्धि गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना, नगर बस्तुगत प्रोफाइल र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
पर्यटकहरूको बसाई (औसत दिनमा)	दिन	०	०.५	१	१

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
पर्यटकबाट दैनिक खर्च	डलर	०	५	१०	२५
आन्तरिक पर्यटक आवगमन संख्या(वार्षिक)	संख्या	३५०	७५०	१२००	१८००
बाह्य पर्यटक आवगमन संख्या(वार्षिक)	संख्या	०	८	१६	२०

श्रोत: Focus Group discussion

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा पर्यटन र संस्कृति उप-क्षेत्रको खर्च र स्रोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१४५	८७	५८	००	१५	१२१	०९	
२०८२/८३	१५४	९२	६१	००	१६	१२७	१०	
२०८३/८४	१६३	९८	६५	००	१८	१३४	११	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको पर्यटन तथा संस्कृति उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	पर्यटनका लागि आवश्यक न्यूनतम पूर्वाधा निर्माण गर्ने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	४२६	आधाभूत पूर्वाधार निर्माण भएको हुने
२	पर्यटन प्रवद्र्धन कार्यक्रम	पर्यटन प्रवर्द्धन	सालबसाली	१८३	कुल ग्राहंस्त उत्पादनमा पर्यटकको योगदान १० प्रतिशत हुनेछ।

श्रोतः आवधिक विकास योजना तथा बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी पर्यटन क्षेत्रमा परिचालन भए पर्यटन व्यवसाय आकर्षित हुने देखिन्छ। सरकारी क्षेत्र, निजी क्षेत्र र नागरिक साझेदारीहरुको सकृयतामा यस क्षेत्रको विकास र विस्तार हुनेछ। समग्र क्षेत्रको साझेदारी हुन नसकेमा पर्यटन क्षेत्रको अपेक्षित नजिता हासिल नहुने जोखिम रहन सक्दछ।

४.५ सहकारी र वित्तीय सेवा

पृष्ठभूमि

पूँजीको संकलन र उचित सदुपयोग मार्फत आय आर्जन गर्न सहकारीको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ। राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको ३ प्रमुख खम्बा मध्ये एक महत्वपूर्ण खम्बाको रूपमा रहेको सहकारी क्षेत्रको ग्रामीण अर्थतन्त्र सुदृढीकरणमा मुख्य सहयोगी भूमिका हुन्छ। यसले स्थानीय स्रोत साधन, सीप, पूँजीलाई ब्यापक रुपमा परिचालन गरि रोजगार तथा आयआर्जनमा योगदान गर्नेछ। साथै यस क्षेत्रले स्थानीय आवश्यकता अनुसार वस्तु तथा सेवाको उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण गरी स्थानीय नगरबासीहरुको आर्थिक तथा सामाजिकस्तर सुधार गर्नमा योगदान गर्नेछ।

यस पालिकामा हाल विधिवत दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका ८३ वटा सहकारी संस्थाहरू रहेका छन्। यी संस्थाहरू महिला, ऋण तथा बचत, कृषि, पर्यटन, बहुउद्देश्यीय गरी सबै प्रकारका छन्। यी सहकारीहरू उत्पादन तथा बजारीकरणमा परिचालन गर्दै गाउँपालिका भित्र रहेका सहकारीहरुको अभिलेखिकरण, सशक्तिकरण गर्ने, सहकारीहरुलाई कृषि, पशु तथा व्यवसायमा सम्लग्न गराई रोजगारी सिर्जनामा लगाउन सकिने सम्भावना रहेको छ।

सहकारी क्षेत्रतर्फ क्रमशः जनताको आर्कषण बढ्दै गैरहेको, सानो रकम भए पनि बचत गर्नुपर्छ भन्ने चेतनाको क्रमश विकास भएको, सामूहिकता र सहकार्यमार्फत आर्थिक विकासको सम्भावना रहेको, सहकारीको परिचालन, नियमन, अनुगमन र खारेजी सम्बन्धी अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएकाले यस उपक्षेत्रका प्रमुख सम्भावना र अवसर रहेका छन्।

समस्या तथा चूनौति

सहकारी संस्था सम्बन्धी अधिकार स्थानीय सरकारको एकल अधिकारका रुपमा रहेकोले यही अधिकारका आधारमा स्थानीय कानुन र संस्थागत प्रबन्ध गरी सहकारी क्षेत्रलाई ब्यवस्थित गर्ने अवसर गाउँपालिकालाई भए पनि समान उद्देश्य भएका सहकारीहरूलाई गाभ्ने, सहकारी क्षेत्रको स्रोतलाई स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रमा केन्द्रित गर्ने, एउटै उद्देश्य भएका सहकारीहरूबीचको प्रतिस्पर्धालाई स्वच्छ बनाउने र उत्पादनमुलक क्षेत्रमा सहकारीको लगानी बृद्धि गर्दै सदस्य तथा बचतकर्ताको पुँजीको सुरक्षा गरी आर्थिक विकासमा सहकारी क्षेत्रको योगदान बढाउने जस्ता चुनौती यस क्षेत्रमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

वित्तीय सेवामा गाउँवासीको पहुँच वृद्धि भएको हुनेछ ।

रणनीति

१. गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका नागरिकको वित्तीय सेवामासहज पहुँच विस्तार तथा सुदृढ गर्ने ।
२. सहकारी क्षेत्रलाई ब्यबस्थित, भरोसायोग्य र सदस्यको अधिकतम हितमा परिचालन गर्ने गरी प्रबर्धन एबं विकास गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

पालिका प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
सहकारी संस्था विवरण	संख्या	१८	१८	१८	१८
नियमित सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी ब्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा अध्यावधिक	संख्या	१२	१५	१८	१८
वित्तिय सस्थाहरुबाट व्यवसाय संचालनका लागि सहुलियत पूर्ण कर्जा प्राप्त	जना	०	२५	८५	१२०
सहकारी संस्थाको क्षमता विकास	पटक	१	२	२	३
सदस्यता वृद्धि	प्रतिशत	५	७	८	१०

श्रोत: आवधिक विकास योजना, प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा सहकारी तथा वित्तिय उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	४३४	३४७	८७		४४	३६३	२७	
२०८२/८३	४६१	३६९	९२		४८	३८२	३०	
२०८३/८४	४८९	३९१	९८		५३	४०२	३४	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको सहकारी तथा वित्तिय उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	सहकारी क्षमता विकास तथा प्रवद्र्धन कार्यक्रम	सहकारीको क्षमता अभिवृद्दी गर्नु	सालबसाली	१०३८	१० प्रतिशतले सहकारी सदस्यता बृद्धि हुनेछ। साथै नियमित सहकारी विवरण अध्यावधिक
२	वित्तीय साक्षरता तथा पहुँच कार्यक्रम	वित्तीय साक्षरता भएका हुने	सालबसाली	३४६	वित्तिय साक्षरता भई उचित स्थानमा लगानी गर्न सक्षम

श्रोत: आवधिक विकास योजना तथा बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

वित्तीय एवम् सहकारी संस्थाहरु स्थानीय उत्पादन र सोको बजारीकरण, आर्थिक गतिविधिमा क्रियाशिल हुनु पर्ने हुन्छ। उपरोक्त अवस्था सिर्जना हुन नसकेमा लक्ष्य हासिल गर्न जोखिम रहन्छ।

परिच्छेद ५ : सामाजिक क्षेत्र

स्वास्थ्य, शिक्षा, खानेपानी, सरसफाई, महिला, बालबालिका र सामाजिक समावेशीकरण, युवा तथा खेलकुद जस्ता उप-क्षेत्रहरु यस परिच्छेद अन्तर्गत रहेका छन् जसमा उप-क्षेत्रहरुको समस्या तथा चूनौति, उद्देश्य, नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य, विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान सहित संक्षिप्त विवरण, जोखिम तथा अनुमान पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

५.१ शिक्षा

पृष्ठभूमि

पालिका प्रोफाइल अनुसार मर्चवारी गाउँपालिका १५ विद्यालयहरु रहेका छन् । National Population and Housing Census 2021अनुसार गाउँपालिकामा ६८.७ प्रतिशत साक्षरता रहेको छ । सामुदायिक विद्यालयमा बालबालिकाको पहुँच वृद्धि र टिकाउका लागि बाल विकाससम्म पालिकाले दिवा खाजा कार्यक्रम व्यवस्थापन गरेको छ । गाउँपालिका शिक्षाप्रति सचेत नागरिक तयार गर्नुपर्ने साथै शिक्षा विकासको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्न सक्ने कानूनी प्रावधान रहेकाले प्राविधिक शिक्षालय संचालन गर्न सकिने, विद्यालयका लागि आवश्यक जनशक्ति सजिलै प्राप्त गर्न सकिने, व्यक्तिगत तवरबाट शिक्षामा लगानी बढ्ने, पालिकाले यहाँ शैक्षिक सुधारका लागि थप बजेटको ब्यवस्था गर्न सक्ने सक्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

विद्यालय शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँच, उपयुक्त पूर्वाधारको विकास मार्फत राष्ट्रलाई आवश्यक सक्षम, दक्ष र कर्मठ नागरिक उत्पादन गर्नु आवश्यकता रहेता पनि समग्र शैक्षिक समस्याहरू सम्बोधन गरी शैक्षिक संस्थाहरूलाई सुविधा सम्पन्न बनाउन बजेटको व्यवस्था गर्न, शिक्षाको गुणस्तर सुधारमा व्यापक लगानी तथा प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न, अनुगमन प्रणालीको व्यवस्था गर्न, शैक्षिक क्यालेण्डर व्यवस्थित गर्न, शिक्षकहरुलाई नियमित तालिम प्रदान जस्ता विषयहरु संवोधन गर्दै जानु पर्ने देखिन्छ। बालमैत्री तथा विद्यार्थीमैत्री शिक्षण सिकाइ पद्धतिको विकास गर्नुपर्ने, अन्तर्राष्ट्रिस्तरमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्नु, पालिकामा जे. टि. ए, भेटेरीनरी, कृषि, वन विज्ञान प्राविधिक, व्यावसायिक र व्यावहारिक जस्ता विषय पढ्न सक्ने विद्यार्थीहरूलाई गाउँमा सेवा गर्ने वातावरण बनाई विशेष सहयोग गर्नु, सुविधा तथा पूर्वाधारयुक्त विद्यालय भवनको व्यवस्थापन गर्नु, प्राविधिक कलेजहरू सञ्चालन गर्न लगानीको समस्या र जीर्ण भवनहरूमा पठनपाठन गराउनुपर्ने वाध्यता जसता प्रमुख चुनौतिको रुपमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

ब्यबहारिक, गुणस्तरीय, प्राबिधिक र जीवनउपयोगी शिक्षाका अवसर तयार गर्नु,

रणनीति

- प्रारम्भिक बाल विकास तह देखि उच्च शिक्षा र प्राविधिक शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।
- विद्यालय शिक्षालाई व्यवहारिक, व्यवसायिक, सीपमूलक र जीवनपयोगी बनाउने
- शिक्षण सिकाई, प्रशासनीक कार्य तथा अनुगमनमा विद्युतीय सूचना प्रविधिको उपयोग गर्ने
- विद्यालयको संस्थागत सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्वास्थ्य, शिक्षा र समावेशीकरण शाखाको संगठनात्मक क्षमता सुदृढीकरण गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
साक्षरता दर –१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	६८.७०	७६.००	८४.००	९८.००
प्राविधिक विद्यालय सञ्चालन	संख्या	०	१	१	१
विद्यालय सञ्चालन सबै	संख्या	१५	१५	१५	१५
प्राविधिक शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थी	जना	०	२०	४०	४०
स्थानीय पाठ्य सन्दर्भ सामाग्रही सहित पठन पाठन	संख्या	०	१	१	१

श्रोत: राष्टिय जनगडना, प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा शिक्षा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१७१२८९	१५४१६०	१७१२९	००	१७२९३	१४३३७८	१०६१८	२०८१/८२
२०८२/८३	१८१७८१	१६३६०३	१८१७८	००	१९०४०	१५०७३७	१२००४	२०८२/८३
२०८३/८४	१९३०७८	१७३७७१	१९३०८	००	२०९६४	१५८५२३	१३५९१	२०८३/८४

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको शिक्षा उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	बाल बिकासका लागि कक्षा १ मा भर्ना वृद्धि गर्नु	सालबसाली	१४४१८६	प्रारम्भिक बाल विकासमा भर्नादर ९८.७ प्रतिशत पुगेको हुनेछ।
२	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	आधारभूत शिक्षा निशुल्क र अनिवार्य गर्ने	सालबसाली	१०९२३०	आधारभूत तह खुद भर्नादर ८१ प्रतिशत पुगेको हुनेछ र शैक्षिक उपलब्धि सरदर ९१ प्रतिशत हुनेछ।
३	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा कार्यक्रम	प्राविधिक तथा व्यावसायिक संचालन	निरन्तर	८१९२२	प्राविधिक विद्यालय स्थापना भई भर्नादर बृद्धि भएको हुनेछ।
४	शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण कार्यक्रम	प्रभावकारी शैक्षिक सेवा प्रवाह गर्ने	सालबसाली	१९११५२	सामुदायिक सिकाई केन्द्र सबलीकरण भएको हुनेछ।
५	डिजिटल क्षमता विकास कार्यक्रम	शिक्षामा डिजिटलाइजेशन भएको हुने।	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	८१९२२	सबै सामुदायिक विद्यालयहरुमा कम्प्यूटर ल्याब सहित शिक्षकहरुका लागि आंशिक ल्यापटप प्रोत्साशन भएको, विद्यालयहरुमा ICT

					based शिक्षा सिकाइ भएको हुनेछ।

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक

श्रोत: आवधिक विकास योजना र बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

सबै सरोकारवाला बीच प्रभावकारी समन्वय भई शैक्षिक क्षेत्रमा आवश्यक जनशक्ति व्यवस्था, पर्याप्त पूर्वाधार विकास, क्षमता विकासका अवसर, नवीनतम प्रविधिको उपयोग हुनेछ। सहकार्य र साझेदारी विकासको पक्षमा ध्यान दिन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम देखिन्छ।

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

पृष्ठभूमि

सुलभ स्वास्थ्य र स्वस्थ नगरबासी भन्ने नारालाई साकार पार्न स्वास्थ्य संस्थाहरुको सुदृढीकरण, नगर अस्पताल सञ्चालन र स्वास्थ्यकर्मीहरुको प्रभावकारी सञ्चालनको लागि नगर स्वास्थ्य नीति तयार गरि लागु गरिएको छ। मर्चवारी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र १ प्रविधिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३ स्वास्थ्य चौकी, ३ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, १५ गाँउघर क्लिनिक, २२ खोप क्लिनिक, १ प्रसुती केन्द्र, र ४ क्षयरोग उपचार केन्द्र स्वास्थ्य सँस्था पालिका बासीको आधारभूत स्वास्थ्य सेवाका लागि उपलब्ध हुने निशुल्क औषधिको सहज व्यवस्थापन तथा समूचित वितरणको सुनिश्चितता गर्दै ३,५ र ६ बाहेक अन्य वडामा स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरू रहेका छन्। यसै मर्चवारी गाउँपालिका नागरिकलाई गुणस्तर सेवा प्रवाह गर्न, साझेदारी संस्थाहरुको सक्रियताबाट स्वास्थ्य सेवा थप प्रभावकारी बनाउन सकिने साथै नागरिकहरुमा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना बढाउन सहज हुने सम्भावनाहरु रहेका छन्।

समस्या तथा चूनौति

जीवनशैलीमा आएको परिवर्तनले मानिसहरुमा शारीरिक परिश्रम गर्ने बानीमा ह्रास आउनु, खाना सम्बन्धी व्यवहारमा परिवर्तन नभएको अर्थात तयारी र अस्वस्थकर खानाप्रतिको आकर्षण बढ्दै जानु, रोगबाट बच्न अपनाउनुपर्ने साबधानीका उपायहरुको बारेमा पर्याप्त जानकारीको अभाव, नगरक्षेत्र भित्र हरियारी क्षेत्र कमी हुदै जानु, यातायातका साधनको वृद्धि र कलकारखानाको वृद्धिका

कारण वातावारण प्रदुषित हुदै जानु, विषादी तथा मिसावट युक्त खानाको प्रयोग बढ्दै जानु, स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतनाको अभावका कारण बालबालिका स्वास्थ्य, महिला तथा प्रजनन् स्वास्थ्य, जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य र समग्र सामुदायिक स्वास्थ्य जोखिममा पर्न सक्ने जस्ता प्रमुख चुनौतिको रुपमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

पोषण तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्नु,

रणनीति

१. आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई सहज र गुणस्तरीय बनाउने
२. स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको सुदृढीकरण तथा जनशक्ति व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउने ।
३. स्वास्थ्य सेवालाई सहज र गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने
४. पोषण विशेष सेवाहरुमा समान पहुँच वृद्धि तथा उपभोगमा सुधार गर्ने
५. जनस्वास्थ्य प्रवद्र्धनका लागि समुदायस्तर सम्मको संरचनालाई प्रभावकारी गराउने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना, वस्तुगत प्रोफाइल र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
आधारभुत सुविधा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	३	३	३	३
स्वास्थ्य चौकी	संख्या	३	३	२	२
स्वास्थ्य विमामा संलग्न घर परिवार	प्रतिशत	०	२५	३५	५५
आयोडिनयुक्त नून प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००
५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालवालिका	प्रतिशत	१.८०	१.८०	१.४	१.३

श्रोत: स्वास्थ्य प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२१२७२	१९१४५	२१२७	००	२१४८	१७८०६	१३१९	
२०८२/८३	२२५७५	२०३१८	२२५८	००	२३६५	१८७२०	१४९१	
२०८३/८४	२३९७८	२१५८१	२३९८	००	२६०३	१९६८७	१६८८	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको स्वास्थ्य तथा पोषण उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	स्वास्थ्य सेवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा	सालवसाली	३३९१३	स्वास्थ्य संस्थाहरु मार्फत गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा नियमितरुमा संचालन हुनेछ
२	सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	पोषण	सालवसाली	१३५६५	विशेष पोषण
३	किशोर किशोरी मैत्री कार्यक्रम	स्थास्थ्य सम्बन्धी सचेतता गर्ने	आव ०८०।८१ देखि ०८१।८२ सम्म	१०१७४	किशोर किशोरीहरु प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकार भएको हुनेछन् ।
४	विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	स्वास्थ्यमा पहुँच गराउने	निरन्तर	१०१७४	एक विद्यालय एक नर्स अनिवार्य रहेका हुनेछन् ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

अन्तर निकाय तथा सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता, सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा कोभिड १९ जस्ता महामारीले जनस्वास्थ्य तथा नगरबासीको सामाजिक तथा आर्थिक स्थिति क्षय गर्न सक्ने जोखिम रहेको छ।

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

पृष्ठभूमि

खानेपानी तगा सरसफाईमा मर्चवारी गाउँपालिकामा "**सबै घरमा स्वच्छ खानेपानी**" को अवधारणा पूर्णता पाउने अवस्थामा पुगेको छ । खानेपानीको बैकल्पिक श्रोतको रुपमा Rain Harvesting र व्यवस्थित डीप बोरिङ्ग प्रणालीलाई उपयोगमा ल्याउने प्रयास भएको छ।

सफा, सुन्दर, स्वस्थ र स्वच्छ गाउँ हाम्रो समाजको प्रमुख परिचायक विषय हो। त्यसैगरी स्वस्थ जीवन जिउन हाम्रो वरपरको वातावरण सफा र स्वच्छ हुनु जरुरी छ। गुणस्तरीय खानेपानी र सरसफाईको क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी थप खानेपानी आयोजनाहरू निर्माण गरी स्वस्थ नागरिक उत्पादनमा योगदान पुऱ्याउदै वैज्ञानिक विधिहरूको प्रयोगद्वारा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। सबै घरधुरीले स्वच्छ पिउनेपानीको उपभोग गर्न पाउने अवस्था सिर्जना गर्न गाउँपालिकाले विशेष कार्यक्रमहरू योजनावद्ध रूपमा ल्याउनुपर्ने देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

दिन प्रतिदिन बढ्दै गएको खानेपानी तथा सरसफाइको अत्याधिक मागका बीच निर्माणाधीन आयोजना समयमै सम्पन्न गर्न नसकिनु, सम्पन्न भएका आयोजनाको उचित मर्मत सम्भार तथा पुर्नस्थापना गर्न नसकिनु, खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रको दिगो विकास लक्ष्य हासिल हुने गरी आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न नसकिनु प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् । त्यसैगरी प्राकृतिक मानवीय तथा अन्य कारणले पानीका मुहानहरू सुक्दै जानु, बढ्दो शहरी क्षेत्रमा पानीको माग पूरा गर्न अत्यधिक चाप पर्नु र उत्सर्जित फोहोर पानीको उचित व्यवस्थापन हुन नसकी नदीनाला, ताल तलैया एवम् जलाशयहरू प्रदूषित बन्दै जानु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीका रूपमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

स्वच्छ खानेपानीमा दिगो पहुँच र सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवद्र्धन गर्नु,

रणनीति

१. स्वच्छ खानेपानीमा सहज पहुँच, जनस्वास्थ्य तथा पूर्ण सरसफाई अभियानलाई एकीकृत रुपमा कार्यान्वयन गर्ने,
२. सबै घरपरिवारमा स्वच्छ खानेपानीको पहुँच सुनिश्चित गने ।
३. फोहोरमैला व्यवस्थापनलाई दिगो तथा प्रभाबकारी गराउन आवश्यक आधार तयार गर्ने ।
४. वातावरणीय स्वच्छता र सरसफाई अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

पालिका प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
घरधुरीमा धारा जडान भएको परिवार	प्रतिशत	१०.९०	१३.०८	१५.७०	१८.८४
सेफ्टीटंकी सहित पक्की शौचालय भएका घरपरिवार	प्रतिशत	३५.८०	४२.९६	५१.५५	६१.८६
आफ्नो शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७६.३०	८४	९२	९९

श्रोत: राष्ट्रिय जनगडना

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा खानेपानी तथा सरसफाइ उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२१२२	६३७	१४८६		२१४	१७७७	१३२	
२०८२/८३	२२५२	६७६	१५७७		२३६	१८६८	१४९	
२०८३/८४	२३९२	७१८	१६७५		२६०	१९६४	१६८	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको खानेपानी तथा सरसफाइ उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक

१	खानेपानी तथा सरसफाई संरचना निर्माण र मर्मत सम्भार कार्यक्रम	नया स्रोत र मर्मत सम्भार हुने	सालबसाली	५७५२	खानेपानी सेवा प्रवाहका लागि टंकी मर्मत, फिल्टर जडान, टंकी निर्माण भएको हुने
२	खानेपानी तथा सरसफाई प्रवद्र्धन कार्यक्रम	खानेपानी तथा सरसफाई प्रवर्द्धन हुने	सालबसाली	१०१५	खानेपानी बोर्ड, सार्वजनिक जग्गा संरक्षण लगायत पालिकास्तरीय बाटै संचालनमा रहेको हुनेछ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना र बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

खानेपानीको स्रोतमा पर्ने प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्नु चूनौति छ । साथै व्यवस्थित बसोबास, फोहारमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण नियन्त्रण जस्ता विषयलाई खानेपानी तथा ससरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न जोखिम पक्षको रुपमा आँकलन गरिएको छ।

५.४ महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग (लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण)

पृष्ठभूमि

सामाजिक जागरणको पर्याप्तता नभएको, राजनैतिक चेतनाको परिपक्वता नभैसकेको र पुरानो सामाजिक, जातिय, लैङ्गिक तथा वर्गिय स्वरूपको समाजमा व्यापक रूपान्तरण समेत भैनसकेकोले नेपालमा लैङ्गिक समानता, जेष्ठ नागरिकको सम्मान, सामाजिक सुरक्षा, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार र कठिनाइहरूको सम्बोधन तथा समग्र सामाजिक समावेशीकरणका मुद्दाहरू सामाजिक विकासका दृष्टिले केन्द्रिय भाग मै रहेका छन् । यस्तो वर्ग/समूह तथा क्षेत्रको प्रकृति एउटै प्रकृति र एउटै किसिमका छैनन। तिनीहरू बीच ठुलो भिन्नता छ। यसर्थ यस मर्चवारी गाउँपालिकामा समेत यी सवालहरूको व्यापक सार्न्दभिकता रहेको र विकास योजनाले यी विषयहरूलाई महत्व दिएर समेट्नु पर्ने देखिन्छ।

लैगिङ्ग समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका सन्दर्भमा सशक्तीकरणका लागि आवश्यक कार्यक्रम गर्ने, महिलाहरुलाई आय आर्जनका अवसरहरु सिर्जना गर्नसक्ने खालका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, योजना तर्जुमा प्रक्रिया लगायत पालिकाको गतिविधिहरुमा महिला, बालबालिका तथा लक्षित समूहको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउदै लान सकिने सम्भावना देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

पूर्णरुपमा महिलाहरु आर्थिक हिसाबले आत्मनिर्भर हुन नसक्नु, हिंसालाई बढावा दिने सामाजिक संरचना, सोच, मूल्य, मान्यता, प्रथा र परम्परा कायम रहनु जस्ता कारणले महिला तथा

बालबालिकाहरु माथि घरेलु, यौनजन्य तथा लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा विद्यमान रहनु, दलित, लोपोन्मुख तथा जनजाति महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक, राजनितिक, शैक्षिक एवम् वैयक्तिक स्थिति कमजोर रहनु, महिला तथा वञ्चितीकरणमा परेका समूहको सहभागिता प्रायः औपचारिक प्रतिनिधित्वमा मात्र सीमित रहनु आदि प्रमुख समस्या छन् ।

यसैगरी महिलालाई आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तिकरण गर्नु, बाल अधिकार सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी बाल अधिकारको कार्यान्वयन गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन् ।

लक्ष्य

आर्थिक-सामाजिक रुपमा सिमान्तिकृत वर्गको क्षमता, सहभागिता र आत्मविश्वासमा अभिवृद्धि गर्नु,

रणनीति

- विपन्न, पिछडिएको तथा लक्षित वर्गको सक्षमता र आत्मविश्वासमा अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थानीय संरचना, नीति तथा निर्णय प्रक्रियामा लक्षित वर्गको संलग्नता सुनिश्चित गर्ने ।
- सबै खाले हिंसा तथा कुप्रथा अन्त्य गर्न नीतिगत र व्यवहारिक प्रयत्न गर्ने ।
- स्थानीय नीति तथा पूर्वाधार निर्माणलाई अपांगमैत्री, जेष्ठ नागरिक मैत्री, बालमैत्री तथा महिलामैत्री गराउन
- ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान हस्तान्तरण, सम्मान, सुरक्षा र सेवालाई सुनिश्चित गर्ने ।
- लक्षित वर्गको सशक्तीकरण तथा हित रक्षाका लागि समुदायलाई परिचालन प्रभावकारी गराउने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

बस्तुगत विवरण र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
ऐन, नियम र कार्यविधि निर्माण सम्बन्धी अभिमुखिकरण प्राप्त गर्ने लक्षित वर्ग	संख्या	१२	२५	४०	६५
लैगिक उत्तरदायी बजेट निर्माण	पटक	०	१	१	१
महिला तथा बालबालिका शाखामा कार्यरत कर्मचारीको लागि क्षमता विकास तालिम	पटक	०	१	२	२
सामाजिक सुरक्षामा आवद्दता संख्या	संख्या	३४९७	३८४७	४२३२	४६५५

श्रोत: प्रगती समिक्षा र प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१०८०५	९७२५	१०८१		१०९१	९०४४	६७०	
२०८२/८३	११४६७	१०३२०	११४७		१२०१	९५०९	७५७	
२०८३/८४	१२१८०	१०९६२	१२१८		१३२२	१००००	८५७	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	सामाजिक परिचालन र सशक्तीकरण कार्यक्रम	सशक्तिकरणका लागि सामाजिक परिचालन	सालवसाली	२२३९३	सामाजिक परिचालन र सशक्तीकरण भएको
२	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण कार्यक्रम	कल्याणकारी सेवा उपलब्ध गर्ने	सालवसाली	१२०५८	ज्येष्ठ नागरिक, दलित, एकल महिला, बिधवा, पूर्ण तथा आंशिक आपंगता भएका व्यक्ति, दलित विपन्न, सडक बालबालिका र लोपोन्मुख जातिसमेत ६१२७ जना लाभान्वित हुनेछन्

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन र समयानुकुल नीतिगत परिमार्जन जस्ता विषयहरु सम्बोधन गर्दै जानुपर्ने देखिन्छ । सथै सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा क्रियाशिलता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

५.५ युवा तथा खेलकुद र कला

पृष्ठभूमि

नगरमा रहेका युवा जनशक्तिलाई सूचना प्रविधि (आईसीटी) र कृत्रिम बौद्धिकता (आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स- एआई) जस्ता क्षेत्रसँग जोडेर आर्थिक विकास र सामाजिक रूपान्तरणको संवाहकका रूपमा स्थापित गर्ने अवसर नगरसँग रहेको देखिन्छ।

तसर्थ मर्चवारी गाउँपालिकाले नगरलाई सिर्जनशील, स्मार्ट र समुन्नत नगरका रूपमा विकास गर्न युवा उद्यमीहरूलाई सूचना प्रविधिमैत्री उद्यमशीलता र व्यावसायिक खेलकुदप्रति आकर्षित गर्नु आवश्यक छ।

समस्या तथा चूनौति

नगरको यूवा लक्षित नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसक्नु, यूवाहरुको विकासका लागि ठोस योजना नहुनु, यूवासम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक हुन नसक्नु, खेलकुद विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा खेल सामाग्रीको कमी हुनु, भएका पुर्वाधारहरु समय सापेक्ष आधुनिक र सुविधायुक्त नहुनु जस्ता समस्या हुन । साथै यूवाहरुमा वाह्य रोजगारीमा आकर्षण बढी हुनु, स्थानीय रुपमा स्वरोजगारका अवसरमा कमी तथा युवा पलायन, युवा वेरोजगारी बृद्धि हुनु र युवाहरुलाई रचनात्मक काममा लगाउन नसक्नु युवा तथा खेलकुद क्षेत्रका प्रमुख चूनौतिको रुपमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

यूवा वर्गको सृजनशिल तथा उद्यमशील क्षमता अभिवृद्धि र उपयोग गर्नु,

रणनीति

१. क्षमता विकास तथा स्वरोजगारीका अवसरको माध्यमबाट युवा वर्गको आत्मविश्वासमा अभिवृद्धि गर्ने ।

२. युवा वर्गमा अग्रसरता, नवप्रर्वतन तथा उद्यमशिल संस्कृतिको विकास गर्ने ।

३. खेलकुदका पूर्वाधार विकास तथा खेलाडी प्रोत्साहनमार्फत युवाको सृजनशिलता विकास गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि	संख्या	१	२	२	२
खेलकुल पूर्वाधार निमार्ण	स्थान	०	१	१	१
आयोजना हुने खेलकुद प्रतियोगिता बार्षिक	पटक	१	२	३	३

श्रोतः बार्षिक समिक्षा, आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा युवा तथा खेलकुद र कला उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वितीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य

२०८१/८२	२९४२	१७६५	११७७		२९७	२४६३	१८२	
२०८२/८३	३१२३	१८७४	१२४९		३२७	२५८९	२०६	
२०८३/८४	३३१७	१९९०	१३२७		३६०	२७२३	२३३	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको युवा तथा खेलकुद र कला उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	खेलकुद पूर्वाधार विकास र प्रवद्र्धन कार्यक्रम	खेल प्रतिभाको विकास गर्ने	सालबसाली	१८७६	न्यूनतम १ खेल पूर्वाधार विकास हुने
२	युवा स्वरोजगार तथा सिर्जनशीलता विकास कार्यक्रम	यूवालाई सिर्जनशील कार्यमा संलग्न गर्ने	सालबसाली	५६२९	३५ जना यूवा स्वरोजगार तर्फ उन्मुख
३	कला तथा संस्कृति संरक्षण र प्रवद्र्धन कार्यक्रम	कला प्रतिभाको विकास गर्ने	सालबसाली	१८७६	बार्षिक १ नविन कला प्रतियोगिताबाट नव यूवा प्रवेश

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

युवा तथा खेलकुद र कला सम्बन्धी आवश्यक पूर्वाधारको विकास र खेलाडीलाई प्रोत्साहन हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुने जोखिम रहन सक्छ।

परिच्छेद ६ : पूर्वाधार क्षेत्र

बस्ती विकास, आवास तथा भवन, सडक तथा यातायात, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा र सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि जस्ता उप-क्षेत्रहरु यस परिच्छेद अन्तर्गत रहेका छन् जसमा उप-क्षेत्रहरुको समस्या तथा चूनौति, उद्देश्य, नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य, विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान सहितको संक्षिप्त विवरण, जोखिम तथा अनुमान पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

६.१ बस्ती विकास, आवास तथा भवन

पृष्ठभूमि

पालिका वासीको व्यापक जनसहभागितामा स्वयम् पालिकाले आफ्नो वस्तुगत अवस्था अनुरूप आवास योजना निर्माण गर्ने अधिकार रहेकोले प्रत्येक वडामा रहेका खुल्ला क्षेत्रलाई सम्भाव्यता अध्ययन गरी व्यवस्थित आवास निर्माण गर्न सकिने, मौलिक प्रकृतिको वास्तुकलाको जगेर्ना गरी मौलिक पहिचान कायम गर्न आवास निर्माण अनुमति दिँदा विशेष प्रोत्साहन दिन सकिने, आवास क्षेत्रमा वृद्धाश्रम, धर्मशाला, ध्यानयोग केन्द्र, महिला सामुदायिक भवन स्थापना गर्न सकिने, वर्तमानमा बिस्तार भइरहेका बजार केन्द्रलाई आवास क्षेत्र अनुकूल हुने गरी विकास गर्न सकिने, बाढी र डुवान प्रतिरोधी (Flood Resistant) घरहरू निर्माण गरी नमुना बस्तीको रूपमा विकास गर्न सकिने सम्भावनाहरु रहेको छ।

समस्या तथा चूनौति

वस्ती सेवा ब्यवस्थित गर्न आवश्यक पर्ने आधुनिक विधिमा आधारित घर नम्बर प्रणाली कायम गर्न सकिएको छैन। भवन निर्माण स्वीकृति प्रक्रिया तथा अभ्यासमा पालिकाले आवश्यक सुधार गर्दै आएको भए पनि कागजी प्रक्रियामा आधारित नक्सा पास प्रक्रियालाई विद्युतीय माध्यमद्वारा अगाडी बढाउन बाँकी रहेको छ। सडक, विद्युत, खानेपानी, ढल, फोहोर व्यवस्थापन, सञ्चार, नापी जस्ता पालिका अन्तर्गतका विभिन्न इकाई तथा बाह्य सेवा प्रदायक निकायसँग तालमेल मिलाई भवन निर्माण स्वीकृति प्रणाली एकीकृत गर्ने electronic building permit system लगायतका कार्यहरु कार्यान्वयनमा आउन सकेका छैनन्। वैज्ञानिक भू-उपयोगमा आधारित र आधारभूत शहरी मापदण्ड अनुकुल आवास व्यवस्थापन यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीको रुपमा रहेका छन्

लक्ष्य

वातावरणमैत्री र व्यवस्थित बस्ती, सुरक्षित आवास र औद्योगिक तथा पर्यटकीय सुविधामा अभिवृद्धि गर्नु,

रणनिति

१. दिगो र ब्यबस्थित हरित पूर्वाधार विकास आयोजना प्रभाबकारी रुपमा सञ्चालन गर्ने ।
२. वडा कार्यालयलाई सेवा प्रवाह केन्दको रुपमा विकास गर्ने ।
३. गाउँपालिकाको भूउपयोग क्षेत्र निर्धारण गरी सो अनुसार आवास क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र, संस्थागत, संरक्षण क्षेत्रको निर्धारण गर्ने ।

४. भूउपयोग क्षेत्र र भौतिक विकास गुरुयोजनाको आधारमा सार्वजनिक निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने।
५. गाउँपालिकाको शहर उन्मुख क्षेत्रमा भौतिक योजना सहित बजारको पूवार्धार विकास गर्ने।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

पालिका प्रोफाइल, आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
भवन अनुमति नभएको भवन र संरचनाहरूलाई स्वीकृति प्रणालीको दायराभित्र ल्याउने कार्य (कच्ची घर समेत)	प्रतिशत	०	१०	१५	२५
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका आवास घर	संख्या	६५	७२	७९	८७
भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण दक्ष व्यक्ति	जना	५	१२	१८	२२
आधारभूत पूर्वाधारयुक्त व्यवस्थित बजार	स्थान	२	२	२	३

श्रोत: आवधिक विकास योजना, पालिका प्रोफाइल

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा बस्ती विकास, आवास तथा भवन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१७५१०	२६२६	१४८८३	००	१७६८	१४६५७	१०८५	
२०८२/८३	१८५८३	२७८७	१५७९५	००	१९४६	१५४०९	१२२७	
२०८३/८४	१९७३७	२९६१	१६७७७	००	२१४३	१६२०५	१३८९	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको बस्ती विकास, आवास तथा भवन उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	जग्गा तथा बस्ती विकास र संरक्षण कार्यक्रम	भवन मापदण्ड बमोजिम निर्माण हुने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	८३७४	सार्वजनिक जग्गामा
२	भवन मापदण्ड तथा सुरक्षित आवास कार्यक्रम	भवन मापदण्ड बमोजिम निर्माण हुने	सालबसाली	१३९५७	आवास, भवन तथा शहरी विकास सम्बन्धी सेवा सुचारु हुनेछ
३	अन्य सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम	भवन मापदण्ड बमोजिम निर्माण हुने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	२७९१५	आवास, भवन तथा शहरी विकास सम्बन्धी सेवा सुचारु हुनेछ
४	दक्षजनशक्तिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम	पूर्वाधारमा कार्यगर्ने जनशक्तिहरुलाई दक्ष बनाउने	भवन मापदण्ड बमोजिम निर्माण हुने	५५८३	थप २२ जना दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने

जोखिम तथा अनुमान

भूउपयोग, आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तयार सहित परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ। भूस्वरुपमा परिवर्तन र शहरीकरणका कारण वातावरणीय ह्रासमा वृद्धि भई नगर क्षेत्रको सुन्तरता, हरियाली र स्वच्छतामा ह्रास आउने जोखिम रहेको छ।

६.२ सडक तथा यातायात

पृष्ठभूमि

सडक सञ्जाल राम्रो रहेता पनि अझै केहि प्रतिशत घर र केही टोल सडक सञ्जालको प्रत्यक्ष सम्पर्कबाट बाहिर रहेका छन । अधिकांश सडक ग्रावेल वा कच्ची अवस्थामा रहेको तथा स्थानीय बस सेवा सञ्चालन नभएकोले कतिपय नगरवासीले यातायातको समस्या महशुस गरेका छन् । सडकमा सडकपेटी, लेन, नाला, कल्भर्ट आदि व्यवस्थापनका अधिकांश कार्य बाँकी रहेको छ । नालाको पानीको प्रभावकारी व्यवस्थापन हुन नसक्दा वर्षाको समयमा यातायात सञ्चालनमा यसबाट पनि नकारात्मक प्रभाव पर्ने गरेको छ ।साझा अधिकारमा रहेका दुविधालाई संघीय वा प्रदेश कानुनले प्रष्ट नपारिसकेको सन्दर्भमा संविधान र संघीय कानुन अनुकुलको सडक र सार्वजनिक यातायात सम्बन्धी स्थानीय ऐन, नियमावली तथा निर्देशिका बनाई सोको कार्यान्वयन गर्ने चुनौती यस नगरलाई छ ।

समस्या तथा चूनौति

सडक तथा यातायातका क्षेत्रमा पर्याप्त बजेटको कमि हुनु, स्पष्ट मापदण्डका आधारमा सडक निर्माण तथा विस्तार नुहुनु, मापदण्डको पालना गर्न नसक्नु, गुणस्तरीय निर्माण सामग्रीको प्रयोगमा कमि हुनु, सडकलाई जोड्ने पक्कि पुल, कजवे, कल्भर्ट नहुनु, प्राविधिक कर्मचारीको कमि हुदा गुणस्तरीय कार्य हुन नसक्नु, सडक प्रति स्थानीयको अपनत्व विकास हुन् नसकेको, बनेका सबै सडकको लागतकट्टा नभएको, सडक उपभोक्ता समितिलाई निर्माण पछिको मर्मत सम्भारको कार्यमा जिम्मेवार बनाउन नसकिएको, उपभोक्ता समितिमा प्राविधिक ज्ञानको कमि रहेको, सडक पूर्वाधारको (नाली, ग्याबिन वाल, Signage आदि) स्तरोन्नति नभएको, कारण खोलाले सडक कटान गरेको, मर्मत सम्भारको लागि बजेटको व्यवस्था गर्न नसक्नु, सबै क्षेत्र सार्वजनिक यातायात संचालन हुन नसकेको, अनुगमन मुल्यांकन प्रक्रियामा मात्र सिमित रहेको जस्ता समस्या रहेका छन् ।

लक्ष्य

सुरक्षित र ब्यबस्थित यातायात, हरित सडक पूर्वाधार र सुविधायुक्त बजार सुविधाको विकास र विस्तार गर्नु,

उद्देश्य

१. सडकको परिमाण र गुणस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।

२. सडकको नियमित मर्मत सम्भार गरिने ।

३. ढल प्रणालीको विस्तार भएको हुने ।

४. भएका ढलहरुको नियमित मर्मत सम्भार भएको हुनेछ ।

रणनिति

१. वाताबरणमैत्री र सुरक्षा मापदण्ड सहितको सडक पूर्वाधार सुविधामा पहुँच बृद्धि गर्ने
२. सडक अधिकार क्षेत्र र मापदण्ड तयार गर्ने
३. समग्र सेवा प्रवाहलाई सहज र सुलभ हुने गरी गुणस्तरीय, वातावरणमैत्री र उत्थानशिल पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने ।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	मि.	६२५०.२०	६८७५.२०	७५६२.७०	८३१९.००
स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	मि.	४६००.००	५०६०.००	५५६६.००	६१२२.६०
स्थानीय सडक (धुले)	मि.	३०००.००	३३००.००	३६३०.००	३९९३.००
पक्कि सडक सम्म पुग्न लाग्ने औसत समय	मिनेट	१०	५	४	४

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा सडक तथा यातायात उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छः

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अनुदान
२०८१/८२	९७४८७	९७४९	८७७३८		९८४२	८१६०२	६०४३	
२०८२/८३	१०३४५८	१०३४६	९३११२		१०८३६	८५७९०	६८३२	
२०८३/८४	१०९८८८	१०९८९	९८८९९		११९३१	९०२२१	७७३५	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको सडक तथा यातायात उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	सडक, पुल तथा ढल निर्माण कार्यक्रम	सडक निर्माण भएको हुने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	२०२०४१	२१४० मी सडक निर्माण भएको
२	सडक, पुल तथा ढल मर्मत संभार कार्यक्रम	नियमित मर्मत भै रहेको हुने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	१०८७९१	गुणस्तरीय, सुरक्षित, वातावरण मैत्री यातायात व्यवस्थित हुनेछ।

जोखिम तथा अनुमान

सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतीमा अन्तर सरकार सहकार्यमा वृद्धि भएको हुनेछ। उपभोक्ता समिती तथा सबन्धित सरोकारवालाको सक्रिय सहभागितामा आयोजना व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन सक्छ।

६.३ विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा

पृष्ठभूमि

मर्चवारी गाउँपालिका उर्जाको सन्दर्भमा हेर्दा ९४.१५ प्रतिशत घर परिवार विद्युत सञ्जालसंग आवद्ध भईसकेका छन् । यसै गरि पालिकाको सम्पूर्ण क्षेत्रमा विद्युतीकरण भईसकेकोले विद्युतमा गर्नुपर्ने लगानी अन्यत्र लगानी गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। गाउँपालिका क्षेत्र भित्र नवीकरणीय उर्जा प्रविधि जडान वायोग्याँस, विद्युतीय चुलोको प्रयोगमा जोड, सौर्य उर्जा यसै गरि मर्चवारी गाउँपालिकाको अभियानका रुपमा रहेको उज्यालो वडा अभियान अन्तरगत सडक बत्ती व्यवस्थापन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

मर्चवारी गाउँपालिकाको अबको आवश्यकता सुरक्षित र दिगो विद्युत आपूर्ति रहेको छ। अव्यस्थित ढंगले प्रसारण गरिएको विद्युतका तारहरुले जोखिम बढाएको मात्र होइन शहरको सुन्दरतालाई पनि बिगारेको छ । विद्युतको सन्दर्भमा बैकल्पिक विधी प्रयोग गरी विद्युत लाइन प्रसारण गर्नु रहेको देखिन्छ। पालिकाका सबै क्षेत्रमा पर्याप्त क्षमताको विद्युत पहुँच विस्तार गर्नु, लोडसेडिङ बिना विद्युत आपूर्ति नियमित गर्नु यस क्षेत्रका मुख्य चुनौतिका रुपमा रहेका छन् ।

लक्ष्य

नियमित विद्युत र स्वच्छ उर्जाको उपलब्धता, गुणस्तर र उपभोगमा वृद्धि गर्नु र

रणनीति

१. विद्युत लाइन तथा क्षमता र गुणस्तर वृद्धि गर्ने

२. नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको विस्तार र प्रवर्धन गरी स्वच्छ उर्जाको पहुँच र उपयोग बृद्धि गर्ने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
एलपी ग्याँस	प्रतिशत	३३.१०	३६.४०	४०.००	४४.००
काठ दाउरा	प्रतिशत	५९.६०	५४.२०	४९.३०	४४.८०
सोलार प्रणाली सहित विद्युत सेवा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	१.०६	१.२०	१.३०	१.४०
बायो ग्यास	प्रतिशत	०.४०	०.४०	०.४०	०.४०

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छः

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५०१७	१००३	४०१३		५०६	४१९९	३११	
२०८२/८३	५३२४	१०६५	४२५९		५५८	४४१५	३५२	
२०८३/८४	५६५५	११३१	४५२४		६१४	४६४३	३९८	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	विद्युतीकरण कार्यक्रम	सबै वडाका पोलहरुमा बत्ती जडान भएको हुने	सालबसाली	५५९८	७ वटै वडाहरुका पोलमा बत्ती जडान भएको हुनेछ।
२	वैकल्पिक उर्जा प्रवद्र्धन कार्यक्रम	सबै वडाका पोलहरुमा बत्ती जडान भएको हुने	सालबसाली	१०३९७	९ वटै वडाहरुका पोलमा बत्ती जडान भएको हुनेछ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

उज्यालो वडा अभियानलाई सफल पार्नका लागि नगरवासी, सरोकारवाला निकायसँग प्रभावकारी समन्वय हुन सके मात्र विद्युत सेवामा पहुँच सम्बन्धी लक्ष्य हासिल हुनेछ। सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

६.४ विज्ञान, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

पृष्ठभूमि

मर्चवारी गाउँपालिका विज्ञान, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि सञ्जालमा आवद्ध भईसकेको अवस्थाले सूचना प्रविधिमा आधारित शासन प्रणाली लागु गर्न र सूचना प्रविधिको प्रयोग शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशु, राजश्व संकलन, सूचना प्रदान आदिमा प्रयोग गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। आर्थिक विकास तथा E-Governance का लागि सूचना तथा संचारको विकास पनि अत्यावश्यक भएका कारण यस पालिकामा सूचना तथा सञ्चारको विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

नेपालको संविधानले सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी हकलाई मौलिक हकको रूपमा उल्लेख गरेको छ। अधिकांश स्थानमा राष्ट्रिय संचार माध्यम जी.एस.एम (एन.टी.सी, एन.सेल) को टावर चालु

अवस्थामा रहेका भए पनि कमजोर नेटवर्क कभरेज रहेको छ। यद्यपि सामान्य हुरी बतास र वर्षा हुँदाको समयमा network coverage कमजोर रहेको छ। साथै हाल रहेको इन्टरनेट प्रविधिको विस्तार र गुणस्तर सुधार गर्नु जरुरी छ।

पर्याप्त मात्रामा अनलाईन प्रोटलहरुको विकास भई नसकेकाले घरबाटै नागरिकले सेवा सुविधा लिन पाएका छैनन् । टेलिफोन तथा मोबाइलमा Network coverage चुस्त र दुरुस्त बनाउन आवश्यक स्थानमा टावरहरू विस्तार गर्न पहल गर्नुपर्ने, विद्यालय तथा सार्वजनिक स्थानहरूमा आवश्यकता पहिचान गरी इन्टरनेट सुविधा विस्तार गरी निःशुल्क वाईफाईको व्यवस्था गर्नुपर्ने साथै समग्र पालिकामै सञ्चार क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु जस्ता विषयहरु चुनौतिका रुपमा रहेका छन

लक्ष्य

सूचना तथा संचार सुबिधाको दिगो र विश्वसनीय उपभोगमा अभिवृद्धि गर्नु ।

रणनिति

१. इन्टरनेट तथा टेलिफोन सेवाको पहुँच र गुणस्तर अभिबृद्धि गर्ने
२. विद्युतीय सुशासनको प्रवद्र्धन गर्ने
३. सूचना तथा सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
इन्टरनेट सेवा उपलब्ध घर परिवार	प्रतिशत	६५.८०	७२.३८	७९.६२	८७.५८
मोबाइल प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	७४	८१	९०	९९
सञ्चारका कुनै पनि साधन प्रयोग नगर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७.४५	३	१	१
गाउँपालिकामा सञ्चालित सफ्टवेयर र सूचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	५	७	९	१०

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा विज्ञान, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा
२०८१/८२	३४७३	३४७	३१२६		३५१	२९०७	२१५	
२०८२/८३	३६८६	३६९	३३१७		३८६	३०५६	२४३	
२०८३/८४	३९१५	३९१	३५२३		४२५	३२१४	२७६	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको विज्ञान, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रवद्र्धन कार्यक्रम	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रवर्द्धन	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	७७५२	पालिका परिसर CCTV क्यामेरा स्तरीकरण, पालिकामा विद्युत ब्याकअप, हेल्प कक्ष स्तरीकरण तथा ब्यवस्थापन भएको हुनेछ।
२	प्रकाशन, प्रसारण र मिडिया कार्यक्रम	पालिका गतिविधी प्रकाशन	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	३३२२	ICT system को अडिट र गाउँपालिकाको न्युजडेक्समा स्तरीकरण भएको हुने।

श्रोतः आवधिक विकास योजना र बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन, उपलब्ध प्रविधिको उपयोग भएमा र महामारी तथा अन्य अवस्था नभएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ। सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

परिच्छेद ७ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र

वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण, वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन र विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन जस्ता उप-क्षेत्रहरु यस परिच्छेद अन्तर्गत रहेका छन् जसमा उप-क्षेत्रहरुको समस्या तथा चूनौति, उद्देश्य, नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य, विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान सहित संक्षिप्त विवरण, जोखिम तथा अनुमान पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

७.१ वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण

पृष्ठभूमि

वन सम्पदा स्वच्छ हावापानीको मात्र नभई आर्थिक उन्नतिको पनि श्रोत हो। वन सम्पदाको व्यवस्थित

विकासबाट आर्थिक लाभ लिन सकिन्छ भने समग्र क्षेत्रको सुन्दरता र स्वच्छतामा ठुलो भूमिका खेल्दछ। नेपालको सन्दर्भमा वनको विकास उल्लेखनीय रहेको छ। सामान्य जनमानसमा वनको संरक्षण गर्नुपर्छ भन्ने चेतनाको स्तर वृद्धि भएको छ। यस गाउँपालिकामा पनि रहेको वनको सामुदायीकरणबाट संरक्षण तथा व्यावस्थापन भएको छ। पालिकाले प्रकृति संरक्षणका लागि अनुसन्धानमूलक क्रियाकलापहरु समानान्तर रुपमा अगाडी बढाउन सकिने सम्भावना रहेका छ। साथै वनमा आधारित उद्यमको उत्पादनका लागि काठमाण्डौ उपत्यकाको ठुलो बजारको उपलब्धता समेत यस नगरको प्रमुख सम्भावना रहेका छन्।

समस्या तथा चूनौति

वस्ती विकास र शहरीकरणको कारण खुला क्षेत्र एवम् वन क्षेत्र अति क्रमित हुदै जानु, वन तथा जैविक विविधता सम्बन्धी विस्तुत अभिलेखको कमी, भूमि तथा जलाधार क्षेत्रको वैज्ञानिक तथा दिगो संरक्षणको स्पष्ट खाकाको कमी, पालिकामा जलाधार व्यवस्थापन योजनाको अभाव जस्ता समस्याका कारण वनमा पाइने लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका वनस्पति र वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रम लागू गरि विविधताको संरक्षणगर्नु मुख्य चुनौती रहेका छन्।

लक्ष्य

वन, हरियाली र जैविक विविधताको दिगो व्यवस्थापनमा गर्नु,

रणनीति

- वन संरक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा प्रदेश नीति कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने
- वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन प्रणाली अनुसार वन पैदावरको उत्पादन बृद्धि गरी वन पैदावरको आपुर्ती सहज बनाउने र आम्दानीमा बृद्धि गर्ने

- वनमा आधारित उद्यम सिर्जना र आयमूलक कार्यक्रम संचालन गरी रोजगारी र आम्दानीको श्रोत बृद्धि गर्ने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
रुख विरुवाले ढाकेको/हरियाली क्षेत्र	हेक्टर	६	७	७	७.५
संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल	हेक्टर	०	०	०	०
विपद् प्रभावित घरपरिवार	संख्या	१५००	१८२५	१७००	१५००
अति जोखिममा रहेका घरपरिवार	प्रतिशत	२८	२५	२४	२३
वनमा आधारित उद्यमबाट रोजगार जना	संख्या	२५	३०	३८	४२
वनमा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	४	५	६	८
वृक्षरोपण गरिएको क्षेत्रफल	हेक्टर	६.२	६.२	६.२	६.३

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१८८१	७५२	११२९		१९०	१५७५	११७	
२०८२/८३	१९९६	७९९	११९८		२०९	१६५६	१३२	
२०८३/८४	२१२१	८४८	१२७२		२३०	१७४१	१४९	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	वन तथा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	२०९९	Clean and Green साथ सौन्दर्यकरण तथा संरक्षण भएका हुनेछन् ।
२	जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	जैविक विविधता संरक्षण गर्ने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	६००	बोटविरुवा काँटछाँट तथा वृक्षारोपण तथा संरक्षण भएको हुनेछ ।
३	वनमा आधारित आयमूलक तथा गैरकाष्ठ वन पैदावर प्रवर्द्धन कार्यक्रम	वनमा आधारित उद्यम तयार हुने	सालबसाली	२०९९	काठमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापमा सक्रिय गर्ने ।
४	भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम	जैविक विविधता संरक्षण गर्ने	आव ०८१।८२ देखि ०८३।८४ सम्म	१२००	बोटविरुवा काँटछाँट तथा वृक्षारोपण तथा संरक्षण भएको हुनेछ ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

समुदाय र सरोकारवालाहरुको सहभागितामा यस क्षेत्रमा श्रोत साधनको लगानीमा प्राथमिकता प्राप्त भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, स्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता जोखिम पक्षहरु रहेका छन् ।

७.२ वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन

पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाले नगरक्षेत्रको वातावरण मुख्यतय सरसफाईका लागि फोहोर मैला संकलन गर्ने वाहेक अरु काम गर्न सकेको छैन । गाउँपालिकाले बजार क्षेत्रको फोहोर मैला संकलनका लागि १ वटा साधनद्धारा संकलन गरिरहेको अवस्था रहन्छ। यस पालिकामा वसोवास गर्ने अधिकांस घरपरिवारले घरवाट निस्कने फोहोर निश्चत स्थानमा फाल्ने गरेको पाइन्छ । यसका अलावा केही घरपरिवारले खोला, कूलोमा फाल्ने गरेको पाइएकोछ भने केही घरपरिवारले घरवाट निस्कने फोहोरलाई कम्पोष्ट मल वनाउने गरेका छन । तसर्थ, पालिकामा व्यवस्थित शहरी विकास योजना निर्माण र त्यसको पूर्ण कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता र सम्भावना देखिन्छ।

समस्या तथा चूनौति

मर्चवारी गाउँपालिकामा फोहर व्यवस्थापनको ठोस योजना नबन्दा विशेष गरी बजार क्षेत्रमा दीर्घकालीन हिसाबले जटिलता सिर्जना हुन सक्ने, फोहरको उचित व्यवस्थापन नहुँदा प्रदुषण वृद्धि भई विभिन्न सरुवा रोगको संक्रमण हुन सक्ने, सामुदायिक तथा व्यक्तिगत स्वास्थ्य जोखिममा पर्न सक्ने, फोहरका कारण पालिकाको सौन्दर्यमा असर पर्न सक्ने, छरिएका बस्तीहरू भएकाले एकीकृत फोहर व्यवस्थापन गर्न जटिल र पर्याप्त बजेट तथा ठोस योजनाको अभाव जस्ता विषयवस्तु समस्या तथा चुनौतिका रुपमा रहेका छन ।

लक्ष्य

पर्यावरणीय सन्तुलन, सुन्दरता र वातावरणीय स्वच्छतामा अभिवृद्धि गर्नु, र

रणनीति

- वातावरण अनुकुलित विकास, स्वच्छ उर्जा तथा प्रविधि र हरियाली अभिबृद्धी गर्ने
- सचेतना र व्यक्तिगत व्यवहार परिवर्तनको माध्यमबाट वातावरणीय स्वच्छता अभिबृद्धि गर्ने
- विकास निर्माण तथा उद्यम विकास र श्रोत परिचालन सम्बन्धी कार्यमा कानून अनुसार वातावरणीय अध्ययन
- सम्बन्धी व्यवस्था नियमपालनामा अभिबृद्धि गर्ने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
फोहोर संकलन साधन	संख्या	०	१	२	२
आधुनिक सरसफाइ सुविधा प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२२.११	२४.३०	२६.७०	२९.४०
कम्पोष्ट–विन प्रयोग गर्ने तथा फोहोर वर्गीकरणको अभ्यास गर्ने परिवार	प्रतिशत	१५	२०	२५	३०

श्रोत: आवधिक विकास योजना, प्रोफाइल,

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१३५१	९४५	४०५		१३६	११३१	८४	
२०८२/८३	१४३३	१००३	४३०		१५०	११८९	९५	
२०८३/८४	१५२२	१०६६	४५७		१६५	१२५०	१०७	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छः

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम	वातावरण सम्बन्धी जनचेतना मूलक कार्यक्रम	सालबसाली	१५०७	वातावरण व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना सहित पालिका बासी सक्रिय रहेका हुनेछन् ।

२	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	फोहोरमैला व्यवस्थापन हुने	निरन्तर	२०७९	३० प्रतिशत घरपरिवार आधुनिक सरसफाईको मापडण्ड प्रयोग गरेका हुनेछन् ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना, बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

बजेटको सुनिश्चिता, उपलब्ध प्रविधिको उपयोग र जन सहभागिता भएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

७.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता

पृष्ठभूमि

मर्चवारी गाउँपालिकामा विभिन्न गैर सरकारी संघ संस्थाहरुको कार्यक्रम र उपस्थिती, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनबारे सचेत नागरिकहरु, पालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना, पालिकाका विभिन्न स्थानहरुमा आपत्कालिन उद्दार सामाग्रीहरुको भण्डारण, 'एक घर एक रुख कार्यक्रम' लागू गरी हराभरा बनाउन सकिने साथै वातावरण प्रदूषण घटाउन मद्दत पुग्ने, जलस्रोतको उच्चतम प्रयोग गरी कृषि, उद्योग, पर्यटनको विकास गरि जोखिम न्युनिकरण गर्न सकिने र पानीका मुहानहरुमा वृक्षारोपण गरी जलसम्पदाको संरक्षण गर्न सकिने सम्भावना र अवसर रहेका छन् ।

समस्या तथा चूनौति

सुकुम्वासी समस्याले सार्वजनिक जमिन तथा साविकका जग्गावालाबाट खोला तथा सडकमा अतिक्रमण मर्चवारी गाउँपालिकामा यस सम्बन्धी प्राविधिक जनशक्तिको अभाव र सोको व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण गर्न नसके प्राकृतिक विपद्को उच्च जोखिम रहने, पानीका मुहान सुक्न सक्ने जस्ता समस्या तथा चुनौतीहरु रहेका छन् ।

लक्ष्य

- विपद् जोखिम तथा विपद्जन्य क्षति नोक्सानीको दर न्यूनीकरण गर्नु,

रणनीति

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका अवधारणालाई विकास व्यवस्थापन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने
- विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण, विपद व्यवस्थापनका लागि समुदाय तथा सरोकारवालासँग साझेदारी तथा सहकार्य अभिबृद्धी गर्ने
- जलवायु परिवर्तन अनुकुलन लाई विपद जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनसँग एकीकृत गरी स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
विपद् व्यवस्थापन कोष रकम (बार्षिक)	रु. हजारमा	१०००	१०००	२०००	२०००
स्थानीय विपद व्यवस्थित सूचना केन्द्रवाट ज्ञान तथा सिकाई प्राप्त गर्ने व्यक्ति	जना	०	२०	२५	३०
विपदवाट भएको बार्षिक क्षति	रु.करोड	२	३	२	३
नदि कटान र डुवानबाट प्रभावित क्षेत्र	हे.	५००	५००	५००	४००
सुरक्षित खुल्ला स्थान तथा आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	५०	५०	५५	६०

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२१२२	१४८६	६३७		२१४	१७७७	१३२	
२०८२/८३	२२५२	१५७७	६७६		२३६	१८६८	१४९	
२०८३/८४	२३९२	१६७५	७१८		२६०	१९६४	१६८	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम	जलवायूको असर न्यूनिकरण हुने	सालवसाली	१०१५	जलवायू परिवर्तनको असर सम्बान्धी जनचेतना सहित सहभागिता मूलक ३ समुह निर्माण हुने
२	विपद जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिरो नियन्त्रण गर्ने	सालवसाली	५७५२	विपद् न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा पालिका सक्रिय रहने ।

श्रोत: आवधिक विकास योजना र बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

जोखिम तथा अनुमान

सम्बन्धी निकायहरुसंग भएको छलफलबाट प्राप्त कार्यक्रम तथा सूचकहरुमा आधारित नियमित कार्यक्रम संचालन गरि लिइएको लक्ष्य अनुरूप कार्यक्रम संचालन तर्फ उन्मुख हुनुपर्ने देखिन्छ। उक्त कार्यहरू नभएमा अपेक्षित उपलव्धि हासिल नहुने जोखिम रहन्छ।

परिच्छेद ८ : संस्थागत विकास र सुशासन क्षेत्र

संगठन तथा सेवा प्रवाह उप-क्षेत्र यस परिच्छेद अन्तर्गत रहेको छ, जसमा उप-क्षेत्रहरुको समस्या तथा चूनौति, उद्देश्य, नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य, विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान सहित संक्षिप्त विवरण, जोखिम तथा अनुमान पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

८.१ संगठन तथा सेवा प्रवाह

पृष्ठभूमि

संविधानको अनुसूची ८ को एकल अधिकार क्षेत्र र अनुसूची ९ को साझा अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत विषयहरु मध्ये ५५ कानून बनाएकोमा ऐन १२ वटा, नियमावली ४ वटा, निर्देशिका ९ वटा, कार्यविधि ३० वटा ऐन गरि ५५ विषय क्षेत्रमा कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्ड तर्जुमा तथा प्रकाशन भएको देखिन्छ। संविधान तथा प्रचलित कानून अनुसार गाउँ सभाबाट न्यायिक समिति, विद्यायन समिति, लेखा समिति र कार्यपालिकाबाट विषयगत समितिहरु गठन भई तत्सम्बन्धी विषयमा क्रियाशिल हुन प्रयासरत रहेका छन्।

वास्तविक रूपमा असल शासनको स्थापना गरी जनतामा यसको प्रत्याभूती गराउन सकेमात्र जनस्तरमा सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता रहन्छ। सार्वजनिक प्रसासनलाई उत्पादनशिल, छिटोछरितो, मितब्यायी, सेवामुखी, पारदर्शी, अग्रसरता लिने र उत्तरदायित्व बहन गर्ने प्रभावकारी संगठनको रूपमा विकास गर्न जरुरी छ। राज्यले लिएको नीतिअनुरूप असल शासनका प्रमुख आयामहरू जस्तै पारदर्शिता, निष्पक्षता, भ्रष्टाचारमुक्त, जनउत्तरदायी , शासन, शुलभता र सहजताको स्वस्थ विकास र सुनिश्चितता गर्न सकेको खण्डमा सङ्घीय संविधानको मर्मअनुरूप हाल अपनाइएको संघियताको महत्व थप उजागर हुने देखिन्छ। मर्चवारी गाउँपालिकाले कार्यालयहरूमा नागरिक वडापत्रको व्यवस्था, इन्टरनेट नेटवर्किङ मार्फत वडालाई पालिका केन्द्रसँग जोड्ने कार्य, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धि तालिम, नागरिक भेला, सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण, अनुगमन तथा नियन्त्रण कार्यप्रणालीलाई अझ चुस्त, र व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाउनु आवश्यक रहेको छ।

समस्या तथा चूनौति

मर्चवारी गाउँपालिकाको राजस्व संकलनको सम्भावना प्रचुर रहे तापनि प्रभावकारी प्रविधिमैत्री राजस्व संकलन व्यवस्था, कर्मचारीको अभाव जस्ता कारणले गर्दा सम्भावनाको न्युन राजस्व मात्र संकलन हुनु समस्या रहेको छ। यसै करदाताहरूलाई कर तिर्न उत्साहित बनाउन, कर प्रणालीलाई सहज, सरल र प्रभावकारी बनाउन, कर तथा समग्र राजश्व प्रणाली चुस्त-दुरुस्त नहुँदा राजश्वको दुरूपयोग हुन सक्ने चुनौतीहरु रहेका छन्।

लक्ष्य

मर्चवारी गाउँपालिकामा सुशासन प्रवर्द्धन र सेवा प्रवाह प्रभावकारी भएको हुने।

रणनीति

१. गाउँपालिकाको विकास क्रियाकलापहरुमा साझेदारीको अवधारणामा जोड दिने।

२. योजना चक्रमा सबै चरणहरुमा सरोकारवालारुको अर्थपूर्ण सहभागीतालाई अझै फराकिलो र प्रभावकारी बनाइने

३. गाउँपालिकाको शासन व्यवस्थापनलाई जनमुखि, उत्तरदायी र पारदर्शी बनाउने।

नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा उल्लिखित आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछः

सूचक	एकाई	अनुमानित उपलब्धि आव ०८०।०८१	०८१।८२	०८२।८३	०८३।८४
ऐन, नियम तथा कार्यविधि निर्माण	संख्या	५५	५५	६५	७२
नीति, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	४५	५५	६५	७०
कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको योगदान	प्रतिशत	२१%	२२%	२२%	२३%
बार्षिक बजेट	रु. हजारमा	५१६०८६	४८२४	५११९	५४३७३०

विषय उपक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन लक्ष्यको आधारमा संगठन तथा सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	९९३७	९४४०	४९७		१००३	८३१८	६१६	
२०८२/८३	१०५४५	१००१८	५२७		११०५	८७४५	६९६	
२०८३/८४	११२०१	१०६४१	५६०		१२१६	९१९६	७८८	

कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संगठन तथा सेवा प्रवाह उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	आगामी तीन वर्षको उपलब्धि सूचक
१	संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन व्यवस्थापन कार्यक्रम	संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन व्यवस्थापन भई सेवा प्रवाह हुने	सालबसाली	२०५९४	सेवाग्रही संटुष्टीका आधारमा थप सेवा प्रवाह हुने ।
२	सुशासन प्रवद्र्धन तथा सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने	सालबसाली	११०८९	अनलाइन कर प्रणाली थप व्यवस्थापन गर्ने

जोखिम तथा अनुमान

वार्षिक कार्य योजना बनाई सेवा प्रवाह सँगसँगै विकास सम्बन्धी कार्यहरु सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ । भै रहेका कार्यहरुको अनुगमनका लागि नतिजामा आधारित अनुगमन प्रणालीको विकास गर्दै सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमको गुणस्तरको सुनिश्चिता एवं पारदर्शीता र जवाफदेहीताको समेत पालना गर्नु पर्ने देखिन्छ। अन्यथा यस क्षेत्रमा अपेक्षित उपलब्धीहरु हासिल गर्न कठिन हुने देखिन्छ

सुझाव तथा पुष्ठपोषण

परामर्श सेवा प्रदायक संस्था मार्फत मध्यमकालिन खर्च संरचना निर्माण गर्ने क्रममा आवश्यकिय तथ्याङ्कहरु मर्चवारी गाउँपालिकाले तयार पारेको छोटो प्रोफाइल, राष्ट्रिय जनगडना, निर्माधिन आवधिक विकास योजना र शाखागत रूपमा गरिएको छलफलबाट सूचकहरूको अध्यावधिक गरिएको थियो। साथै बजेट सम्बन्धमा आर्थिक प्रशासन शाखाबाट प्रयाप्त सूचना प्राप्त भइ सोको अध्यावधिक गर्ने कार्य भयो । यसै गरि उपक्षेत्र गत बजेट तथा स्रोतको वर्गिकरणका सन्दर्भमा शाखागत रूपमा अभिमुखिकरणकै समयमा फारम मार्फत माग भएको, परामर्शदाता टोलीबाट संकलन गर्ने कार्य भएको, साथै मस्यौदा तयारी गरि सो मस्यौदा माथी आफ्नो राय सुझाव प्रदान गर्नका लागि शाखागत रुपमा मस्यौदा उपलब्ध गराइएको थियो।

परामर्शदाताबाट प्रस्तुत गरिएको मस्यौदा उपर पालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरु, शाखागत कर्मचारीहरुसँग व्यक्तिगत तथा सामूहिक रुपमा छलफल एवं राय लिने काम भएको थियो । यसका साथै केही शाखाहरुबाट लिखित राय सुझाव समेत प्राप्त भएका थिए। यिनै प्राप्त राय सुझावहरुलाई समेटदै अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो।

अनूसूचीहरु

अनुसूची १: कार्यदलको विवरण

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जमा दिग्दर्शन २०७८ बमोजिम निदिष्ट गरेको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्यदल

क्र.सं.	**समितिका पदाधिकारी**	**जिम्मेवारी**
१.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- संयोजक
२.	विषयगत शाखा प्रमुखहरु	- सदस्य
३.	प्रमुख, योजना तथा अनुगमन शाखा	- सदस्य सचिव

अनुसची २: बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

तालिका ४ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

(रू हजारमा)

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
१	२		३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	**आर्थिक विकास**		**९७५१०**	**६३०२८**	**३४४८२**	**००**	**१०२३०**	**८०८१५**	**६४६६**	**००**
क	कृषि तथा सिंचाई	२०८१/८२	१६९७९	१२७३५	४२४५	००	१७१४	१४२१३	१०५३	००
		२०८२/८३	१८०१९	१३५१५	४५०५	००	१८८७	१४९४२	११९०	००
		२०८३/८४	१९१३९	१४३५४	४७८५	००	२०७८	१५७१४	१३४७	००
ख	पशु सेवा	२०८१/८२	३८५९	२७०१	११५८	००	३९०	३२३०	२३९	००
		२०८२/८३	४०९५	२८६७	१२२९	००	४२९	३३९६	२७०	००
		२०८३/८४	४३५०	३०४५	१३०५	००	४७२	३५७१	३०६	००
ग	उद्योग, व्यापार	२०८१/८२	११५८	६९५	४६३	००	११७	९६९	७२	००
		२०८२/८३	१२२९	७३७	४९१	००	१२९	१०१९	८१	००
		२०८३/८४	१३०५	७८३	५२२	००	१४२	१०७१	९२	००
घ	पर्यटन तथा संस्कृति	२०८१/८२	१४५	८७	५८	००	१५	१२१	०९	००
		२०८२/८३	१५४	९२	६१	००	१६	१२७	१०	००
		२०८३/८४	१६३	९८	६५	००	१८	१३४	११	००
ङ	सहकारी र वित्तीय सेवा	२०८१/८२	४३४	३४७	८७	००	४४	३६३	२७	००
		२०८२/८३	४६१	३६९	९२	००	४८	३८२	३०	००

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कूल	चालू	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
		२०८३/८४	४८९	३९१	९८	००	५३	४०२	३४	००
च	श्रम तथा रोजगार	२०८१/८२	८००७	३२०३	४८०४	००	८०८	६७०३	४९६	००
		२०८२/८३	८४९८	३३९९	५०९९	००	८९०	७०४७	५६१	००
		२०८३/८४	९०२६	३६१०	५४१६	००	९८०	७४११	६३५	००
२.	**सामाजिक विकास**		**६६४५७६**	**५९१२४३**	७३३३२	**००**	**६९७२०**	**५५०७८९**	**४४०६६**	**००**
क	स्वास्थ्य तथा पोषण	२०८१/८२	२१२७२	१९१४५	२१२७	००	२१४८	१७८०६	१३१९	००
		२०८२/८३	२२५७५	२०३१८	२२५८	००	२३६५	१८७२०	१४९१	००
		२०८३/८४	२३९७८	२१५८१	२३९८	००	२६०३	१९६८७	१६८८	००
ख	शिक्षा तथा सीप विकास	२०८१/८२	१७१२८९	१५४१६०	१७१२९	००	१७२९३	१४३३७८	१०६१८	००
		२०८२/८३	१८१७८१	१६३६०३	१८१७८	००	१९०४०	१५०७३७	१२००४	००
		२०८३/८४	१९३०७८	१७३७७१	१९३०८	००	२०९६४	१५८५२३	१३५९१	००
ग	खानेपानी तथा सरसफाइ	२०८१/८२	२१२२	६३७	१४८६	००	२१४	१७७७	१३२	००
		२०८२/८३	२२५२	६७६	१५७७	००	२३६	१८६८	१४९	००
		२०८३/८४	२३९२	७१८	१६७५	००	२६०	१९६४	१६८	००
घ	महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग	२०८१/८२	१०८०५	९७२५	१०८१	००	१०९१	९०४४	६७०	००
		२०८२/८३	११४६७	१०३२०	११४७	००	१२०१	९५०९	७५७	००
		२०८३/८४	१२१८०	१०९६२	१२१८	००	१३२२	१००००	८५७	००
ङ	युवा तथा खेलकुद	२०८१/८२	२९४२	१७६५	११७७	००	२९७	२४६३	१८२	००
		२०८२/८३	३१२३	१८७४	१२४९	००	३२७	२५८९	२०६	००
		२०८३/८४	३३१७	१९९०	१३२७	००	३६०	२७२३	२३३	००

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
३.	**पूर्वाधार विकास क्षेत्र**		**३९३७३१**	**४३७६४**	**३४९९६७**	**००**	**४१३०६**	**३२६३१८**	**२६१०७**	**००**
क	बस्ती विकास, आवास तथा भवन	२०८१/८२	१७५१०	२६२६	१४८८३	००	१७६८	१४६५७	१०८५	००
		२०८२/८३	१८५८३	२७८७	१५७९५	००	१९४६	१५४०९	१२२७	००
		२०८३/८४	१९७३७	२९६१	१६७७७	००	२१४३	१६२०५	१३८९	००
ख	सडक तथा यातायात	२०८१/८२	९७४८७	९७४९	८७७३८	००	९८४२	८१६०२	६०४३	००
		२०८२/८३	१०३४५८	१०३४६	९३११२	००	१०८३६	८५७९०	६८३२	००
		२०८३/८४	१०९८८८	१०९८९	९८८९९	००	११९३१	९०२२१	७७३५	००
ग	विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	२०८१/८२	५०१७	१००३	४०१३	००	५०६	४१९९	३११	००
		२०८२/८३	५३२४	१०६५	४२५९	००	५५८	४४१५	३५२	००
		२०८३/८४	५६५५	११३१	४५२४	००	६१४	४६४३	३९८	००
घ	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	२०८१/८२	३४७३	३४७	३१२६	००	३५१	२९०७	२१५	००
		२०८२/८३	३६८६	३६९	३३१७	००	३८६	३०५६	२४३	००
		२०८३/८४	३९१५	३९१	३५२३	००	४२५	३२१४	२७६	००
४.	**वन तथा वातावरण क्षेत्र**		**१७०७२**	**१०१५१**	६९२१	**००**	**१७९१**	**१४१४९**	**११३२**	**००**
क	वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण	२०८१/८२	१८८१	७५२	११२९	००	१९०	१५७५	११७	००
		२०८२/८३	१९९६	७९९	११९८	००	२०९	१६५६	१३२	००
		२०८३/८४	२१२१	८४८	१२७२	००	२३०	१७४१	१४९	००

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
ख	वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	२०८१/८२	१३५१	९४५	४०५	००	१३६	११३१	८४	००
		२०८२/८३	१४३३	१००३	४३०	००	१५०	११८९	९५	००
		२०८३/८४	१५२२	१०६६	४५७	००	१६५	१२५०	१०७	००
ग.	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता	२०८१/८२	२१२२	१४८६	६३७	००	२१४	१७७७	१३२	००
		२०८२/८३	२२५२	१५७७	६७६	००	२३६	१८६८	१४९	००
		२०८३/८४	२३९२	१६७५	७१८	००	२६०	१९६४	१६८	००
५.	संस्थागत विकास क्षेत्र	२०८१/८२	९९३७	९४४०	४९७	००	१००३	८३१८	६१६	००
		२०८२/८३	१०५४५	१००१८	५२७	००	११०५	८७४५	६९६	००
		२०८३/८४	११२०१	१०६४१	५६०	००	१२१६	९१९६	७८८	००
६	गैरवका आयेजना	२०८१/८२	००	००	००	००	००	००	००	००
		२०८२/८३	००	००	००	००	००	००	००	००
		२०८३/८४	००	००	००	००	००	००	००	००
७	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	२०८१/८२	१०४५७७	९९३४९	५२२९	००	१०५५८	८७५३७	६४८३	००
		२०८२/८३	११०९८३	१०५४३४	५५४९	००	११६२४	९२०३०	७३२९	००
		२०८३/८४	११७८८१	१११९८७	५८९४	००	१२७९९	९६७८४	८२९८	००
	जम्मा	२०८१/८२	४८२३६८	३३०८९७	१५१४७१	००	४८६९८	४०३७६८	२९९०२	००
		२०८२/८३	५११९१६	३५११६६	१६०७४९	००	५३६१८	४२४४९३	३३८०५	००
		२०८३/८४	५४३७३०	३७२९९१	१७०७३९	००	५९०३६	४४६४१९	३८२७५	००

अध्यावधिक स्रोतः विगतको खर्च अवस्थका आधारमा आगामी बर्षको प्रपेक्षण गरिएको ।

अनुसची ३:

तीन आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण

(रू हजारमा)

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
कृषि	१४,०३९	१०,५२९	३,५१०		१४,८०१	११,१०१	३,७००		१५,६१६	११,७१२	३,९०४						
कृषि प्रसार तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम	१,७५५	१,३१६	४३९		१,८५०	१,३८८	४६३		१,९५२	१,४६४	४८८		१	P1	१	२	२
कृषि व्यवसाय विकास कार्यक्रम	३,५१०	२,६३२	८७७		३,७००	२,७७५	९२५		३,९०४	२,९२८	९७६		१	P1	२	२	३
कृषि उपज बजार प्रवद्र्धन कार्यक्रम	३,५१०	२,६३२	८७७		३,७००	२,७७५	९२५		३,९०४	२,९२८	९७६		१	P1	२	३	३
विउ प्रर्वद्धन कार्यक्रम	८७७	६५८	२१९		९२५	६९४	२३१		९७६	७३२	२४४		१	P1	१	२	३
अध्यक्षसंग किसान कार्यक्रम	१,७५५	१,३१६	४३९		१,८५०	१,३८८	४६३		१,९५२	१,४६४	४८८		१	P1	१	२	३
माटो सुधार कार्यक्रम	८७७	६५८	२१९		९२५	६९४	२३१		९७६	७३२	२४४		१	P1	१	२	३
तरकारी पकेट कार्यक्रम	१,७५५	१,३१६	४३९		१,८५०	१,३८८	४६३		१,९५२	१,४६४	४८८		१	P1	१	२	३

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
पशुपंक्षी	**३,९८८**	**२,७९२**	**१,१९६**		**४,२०५**	**२,९४३**	**१,२६१**		**४,४३६**	**३,१०५**	**१,३३१**						
पशुपंक्षी प्रचार, प्रसार तथा विमा कार्यक्रम	३९९	२७९	१२०		४२०	२९४	१२६		४४४	३११	१३३		१	P2	२	२	३
पशुपंक्षी व्यवसाय विकास कार्यक्रम	१,१९६	८३८	३५९		१,२६१	८८३	३७८		१,३३१	९३२	३९९		१	P1	२	२	३
पशुपंक्षी उपज बजार प्रवद्र्धन कार्यक्रम	९९७	६९८	२९९		१,०५१	७३६	३१५		१,१०९	७७६	३३३		१	P1	२	२	३
व्यवासयिक पशुपंक्षीका लागि प्रविधि हस्तान्त्ररण कार्यक्रम	१,३९६	९७७	४१९		१,४७२	१,०३०	४४२		१,५५३	१,०८७	४६६		१	P1	२	२	३
सिचाई	**३,५१०**	**२,६३२**	**८७७**		**३,७००**	**२,७७५**	**९२५**		**३,९०४**	**२,९२८**	**९७६**						
सिंचाई प्रणाली निर्माण तथा मर्मतसंभार कार्यक्रम	३,५१०	२,६३२	८७७		३,७००	२,७७५	९२५		३,९०४	२,९२८	९७६		१	P2	२	३	३
उद्योग, व्यापार तथा श्रम रोजगार	**९,४७२**	**४,०२८**	**५,४४४**		**९,९८६**	**४,२४७**	**५,७४०**		**१०,५३६**	**४,४८१**	**६,०५६**						
गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	१,१९६	७१८	४७९		१,२६१	७५७	५०५		१,३३१	७९९	५३२		१	P1	१	२	३
श्रम तथा रोजगार प्रवद्र्धन र श्रमिक सुरक्षा कार्यक्रम	३,३१०	१,३२४	१,९८६		३,४९०	१,३९६	२,०९४		३,६८२	१,४७३	२,२०९		१	P1	१	२	३

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	४,९६५	१,९८६	२,९७९		५,२३५	२,०९४	३,१४१		५,५२३	२,२०९	३,३१४		१	P1	१	२	३
पर्यटन तथा सस्कृति	**१५०**	**९०**	**६०**		**१५८**	**९५**	**६३**		**१६६**	**१००**	**६७**						
पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	१०५	६३	४२		११०	६६	४४		११६	७०	४७		१	P1	८	३	२
पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५	२७	१८		४७	२८	१९		५०	३०	२०		१	P1	८	३	२
सहकारी तथा वित्तीय सेवा	**४४९**	**३५९**	**९०**		**४७३**	**३७८**	**९५**		**४९९**	**३९९**	**१००**						
सहकारी क्षमता विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३३७	२६९	६७		३५५	२८४	७१		३७४	२९९	७५		१	P1	८	२	३
वित्तीय साक्षरता तथा पहुँच कार्यक्रम	११२	९०	२२		११८	९५	२४		१२५	१००	२५		१	P1	९	२	३
शिक्षा	**१७७,०३२**	**१५९,३२८**	**१७,७०३**		**१८६,६४१**	**१६७,९७७**	**१८,६६४**		**१९६,९१८**	**१७७,२२६**	**१९,६९२**						
प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	३५,४०६	३१,८६६	३,५४१		३७,३२८	३३,५९५	३,७३३		३९,३८४	३५,४४५	३,९३८		२	P1	४	१	३
विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	२६,५५५	२३,८९९	२,६५५		२७,९९६	२५,१९७	२,८००		२९,५३८	२६,५८४	२,९५४		२	P1	४	१	२
प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा कार्यक्रम	६१,९६१	५५,७६५	६,१९६		६५,३२४	५८,७९२	६,५३२		६८,९२१	६२,०२९	६,८९२		२	P1	४	२	३

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण कार्यक्रम	२६,५५५	२३,८९९	२,६५५		२७,९९६	२५,१९७	२,८००		२९,५३८	२६,५८४	२,९५४		२	P1	४	२	३
डिजिटल क्षमता विकास कार्यक्रम	२६,५५५	२३,८९९	२,६५५		२७,९९६	२५,१९७	२,८००		२९,५३८	२६,५८४	२,९५४		२	P1	१७	२	३
स्वास्थ्य	**२१,९८६**	**१९,७८७**	**२,१९९**		**२३,१७९**	**२०,८६१**	**२,३१८**		**२४,४५५**	**२२,०१०**	**२,४४६**						
स्वास्थ्य सेवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१०,९९३	९,८९४	१,०९९		११,५९०	१०,४३१	१,१५९		१२,२२८	११,००५	१,२२३		२	P1	३	२	३
सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	४,३९७	३,९५७	४४०		४,६३६	४,१७२	४६४		४,८९१	४,४०२	४८९		२	P1	३	२	३
किशोर किशोरी मैत्री कार्यक्रम	३,२९८	२,९६८	३३०		३,४७७	३,१२९	३४८		३,६६८	३,३०१	३६७		२	P1	३	१	३
विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	३,२९८	२,९६८	३३०		३,४७७	३,१२९	३४८		३,६६८	३,३०१	३६७		२	P1	३	३	३
खानेपानी तथा सरसफाई	**२,१९४**	**६५८**	**१,५३६**		**२,३१३**	**६९४**	**१,६१९**		**२,४४०**	**७३२**	**१,७०८**						
खानेपानी तथा सरसफाई संरचना निर्माण र मर्मत सम्भार कार्यक्रम	१,८६५	५५९	१,३०५		१,९६६	५९०	१,३७६		२,०७४	६२२	१,४५२		२	P1	६	२	३
खानेपानी तथा सरसफाई प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३२९	९९	२३०		३४७	१०४	२४३		३६६	११०	२५६		२	P1	६	२	३

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण	**११,१६७**	**१०,०५१**	**१,११७**		**११,७७३**	**१०,५९६**	**१,१७७**		**१२,४२२**	**११,१८०**	**१,२४२**						
सामाजिक परिचालन र सशक्तीकरण कार्यक्रम	७,२५९	६,५३३	७२६		७,६५३	६,८८७	७६५		८,०७४	७,२६७	८०७		२	P1	५	२	३
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण कार्यक्रम	३,९०९	३,५१८	३९१		४,१२१	३,७०९	४१२		४,३४८	३,९१३	४३५		२	P1	१०	२	३
युवा तथा खेलकुद	**३,०४१**	**१,८२५**	**१,२१६**		**३,२०६**	**१,९२४**	**१,२८२**		**३,३८३**	**२,०३०**	**१,३५३**						
खेलकुद पूर्वाधार विकास र प्रवद्र्धन कार्यक्रम	६०८	३६५	२४३		६४१	३८५	२५६		६७७	४०६	२७१		२	P1	१६	३	३
युवा स्वरोजगार तथा सिर्जनशीलता विकास कार्यक्रम	१,८२५	१,०९५	७३०		१,९२४	१,१५४	७६९		२,०३०	१,२१८	८१२		२	P1	१०	३	३
कला तथा संस्कृति संरक्षण र प्रवद्र्धन कार्यक्रम	६०८	३६५	२४३		६४१	३८५	२५६		६७७	४०६	२७१		२	P2	८	३	३
आवास, भवन तथा अन्य सार्वजनिक पूर्वाधार	**१८,०९७**	**२,७१५**	**१५,३८२**		**१९,०७९**	**२,८६२**	**१६,२१७**		**२०,१३०**	**३,०१९**	**१७,११०**						
जग्गा तथा बस्ती विकास र संरक्षण कार्यक्रम	२,७१५	४०७	२,३०७		२,८६२	४२९	२,४३३		३,०१९	४५३	२,५६७		३	P2	११	३	२
भवन मापदण्ड तथा सुरक्षित आवास कार्यक्रम	४,५२४	६७९	३,८४६		४,७७०	७१५	४,०५४		५,०३२	७५५	४,२७८		३	P2	११	३	३
अन्य सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम	९,०४९	१,३५७	७,६९१		९,५४०	१,४३१	८,१०९		१०,०६५	१,५१०	८,५५५		३	P2	११	३	२

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
दक्षजनशक्तिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम	१,८१०	२७१	१,५३८		१,९०८	२८६	१,६२२		२,०१३	३०२	१,७११		३	P2	८	३	२
सडक, पुल तथा यातायात	**१००,७५५**	**१०,०७५**	**९०,६७९**		**१०६,२२४**	**१०,६२२**	**९५,६०२**		**११२,०७३**	**११,२०७**	**१००,८६६**						
सडक, पुल तथा ढल निर्माण कार्यक्रम	६५,४९१	६,५४९	५८,९४२		६९,०४६	६,९०५	६२,१४१		७२,८४८	७,२८५	६५,५६३		३	P2	६	३	२
सडक, पुल तथा ढल मर्मत संभार कार्यक्रम	३५,२६४	३,५२६	३१,७३८		३७,१७८	३,७१८	३३,४६१		३९,२२६	३,९२३	३५,३०३		३	P2	६	३	३
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा	**५,१८५**	**१,०३७**	**४,१४८**		**५,४६६**	**१,०९३**	**४,३७३**		**५,७६७**	**१,१५३**	**४,६१४**						
उज्यालो वडा अभियान	१,८१५	३६३	१,४५२		१,९१३	३८३	१,५३१		२,०१९	४०४	१,६१५		३	P2	७	३	३
वैकल्पिक उर्जा प्रवद्र्धन कार्यक्रम	३,३७०	६७४	२,६९६		३,५५३	७११	२,८४२		३,७४९	७५०	२,९९९		३	P2	७	३	१
सूचना, संचार तथा विज्ञान प्रविधि	**३,५८९**	**३५९**	**३,२३१**		**३,७८४**	**३७८**	**३,४०६**		**३,९९३**	**३९९**	**३,५९३**						
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रवद्र्धन कार्यक्रम	२,५१३	२५१	२,२६१		२,६४९	२६५	२,३८४		२,७९५	२७९	२,५१५		३	P2	१७	३	३
प्रकाशन, प्रसारण र मिडिया कार्यक्रम	१,०७७	१०८	९६९		१,१३५	११४	१,०२२		१,१९८	१२०	१,०७८		३	P2	१७	३	३
वन तथा जैविक विविधता	**१,९४४**	**७७८**	**१,१६७**		**२,०५०**	**८२०**	**१,२३०**		**२,१६३**	**८६५**	**१,२९८**						

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
वन तथा हरियाली प्रवद्र्धन कार्यक्रम	६८१	२७२	४०८		७१७	२८७	४३०		७५७	३०३	४५४		४	P2	१५	३	१
जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	१९४	७८	११७		२०५	८२	१२३		२१६	८७	१३०		४	P2	१५	३	१
वनमा आधारित आयमूलक तथा गैरकाष्ठ वन पैदावर प्रवद्र्धन कार्यक्रम	६८१	२७२	४०८		७१७	२८७	४३०		७५७	३०३	४५४		४	P2	१५	२	१
भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम	३८९	१५६	२३३		४१०	१६४	२४६		४३३	१७३	२६०		४	P2	१३	३	१
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	**१,३९६**	**९७७**	**४१९**		**१,४७२**	**१,०३०**	**४४२**		**१,५५३**	**१,०८७**	**४६६**						
वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम	४८९	३४२	१४७		५१५	३६१	१५५		५४३	३८०	१६३		४	P1	१३	२	१
फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	९०७	६३५	२७२		९५७	६७०	२८७		१,००९	७०६	३०३		४	P1	१२	२	१
जलवायु तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण	**२,१९४**	**१,५३६**	**६५८**		**२,३१३**	**१,६१९**	**६९४**		**२,४४०**	**१,७०८**	**७३२**						
जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम	३२९	२३०	९९		३४७	२४३	१०४		३६६	२५६	११०		४	P1	१३	३	१
विपद जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन कार्यक्रम	१,८६५	१,३०५	५५९		१,९६६	१,३७६	५९०		२,०७४	१,४५२	६२२		४	P1	१३	३	१
संगठन तथा सेवा प्रवाह	**११,४१७**	**१०,८४६**	**५७१**		**१२,०३६**	**११,४३४**	**६०२**		**१२,६९९**	**१२,०६४**	**६३५**						

कार्यक्रमको नाम	आगामी पहिलो आ.व. को विनियोजन				आगामी दोश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				आगामी तेश्रो आ.व. को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन व्यवस्थापन कार्यक्रम	७,४२१	७,०५०	३७१		७,८२४	७,४३२	३९१		८,२५४	७,८४२	४१३		५	P1	१६	३	३
सुशासन प्रवद्र्धन तथा सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	३,९९६	३,७९६	२००		४,२१३	४,००२	२११		४,४४५	४,२२२	२२२		५	P1	१७	३	३

मर्चवारी गाउँपालिका
मध्यमकालिन खर्च संरचना निर्माण
आ.ब. ०८१।८२